

Bilal Vural û Hakim Atik roja 4'ê gulanê ji aliyê ûlkücüyên faşîst ve batîn birîndarkirin. Bilal Vural di cib de şebîd ket. Hakim Atik piştî bûyerê bi 15 rojan, li nexweşxaneyê kete nav karwana şebîdan. Bi sedan mirovên welatparêz, Hakim Atik bi slogan û çepikan bi rê kir. Li aliyê dîn rayedarên Tirkiyeyê berdevkiya çeteyan dikin û didin xwe ku êrişên çeteyan rewa nişan bidin.

*Serokê Baroya
Stenbolê Yücel
Sayman:*

Serokê Baroya Stenbolê Yücel Sayman dide xuyakirin ku, Tirkiye ne dewleteke hiqûqî ye. Ew, sedema lênepirsîn û helwestnegirtina raya giştî jî wiha rave dike: "Ev bûyer hem di ser emniyetê hem jî di ser hikûmetê re ye. Lewre ew nikarin bi ser de biçin." Her wiha Sayman da zanîn ku, ne tenê Akın Birdal, niha gelek rojnameger jî kar hatine avêtin. Bi baweriya wî, ev jî nişan dide ku, ew çeteyên ku di nav Bûyera Susurlukê de bûn, niha jî di nav mekanîzmayên dewletê de xwedî raye ne.

Rûpel: 3

Çete di ser hikûmetê re ne

Nivîskar Naci Kutlay:

Kurdên xwende
xwe dane alî

R. 8-9

Kemal Mehfûzê Misirî:

Serxwebûna kurdan
mafekî surîştî ye

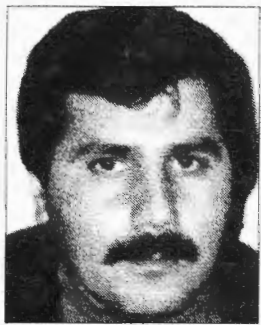
R. 4

Vîranîn-Zülküf Kışanak:

Ti biya astarik û Kurdistan
de akewta, embaza Gurbetelli

R. 6

Azadiya WELAT

SAMI TAN

Dagirker li gorî giraniya wan, saziyan dinirxînin.

Dema rojname di nava tengasiyê de bû, zêde bala wan nedikişand. Lê piştî ku hinek gav bi pêş ve hatin avêtin, nihêrîna wan jî guherî.

Xebata berhemdar balê dikişîne

Berî niha bi çend mehan di vî quncikî de, em li ser tengasiyên rojnameyê rawestiyabûn. Di wê nivîsê de hatibû gotin ku dema mirov bi bêhneke fireh li ser arîşeyan raweste û bi ser jêderka wan de biçe, mirov dê ji sedî sed bi ser bikeve.

Niha mirov dikare bibêje, ev dîtina me ji layê karwanîyê ve hate peyitandin. Îro hinek gavên ku hatin avêtin, berhemên xwe didin. Gelek pirsgirêk hatine çareser kirin. Êdî em ji tirs û sawa berê dûr in. Bingeha rojnameyê xurtir bûye, rojnameyê hebûna xwe misoger kiriye. Lê bi tu awayî mirov nikare bibêje, arîşeyên heyî ji binî ve ji holê rabûne, rojname êdî rastî tu tengasiyan nayê.

Em tu çaran nakevin nava xewn û xeyalên bi vî rengî. Lewre, Azadiya Welat rojnameya gelekî ku şerê hebûn û nebûna xwe didê ye. Gelê kurd di vî şerî de çeperên girîng bi dest xistine.

Digel ew qas êrîşên tund jî destdana wan çeperan deynin aliyekî, her roj çeperên nû bi dest dixê.

Lê hê jî şer di her warî de û bi domdarî tê meşandin. Her du aliyên şer jî, ji bo hêza li hemberî xwe tîk bibin, serê her keliyê plan û tevdirên nû digirin, dest davêjin taktîkên nû.

Rojnameya gelekî ku di nava şerekî wiha de ye, nikare planên xwe li gorî rewşa asayî bike; lingê xwe li lingê rojnameyên gelên xwedî dewlet bigire. Divê xebatkar û xwendevanên vî rojnameyê ji her cure rûdan û qewimînên nû re amade bin. Em jî bi vî çavî rewşê dinirxînin û ji bo ku bersiva daxwazên gelê bidin xebatê dikin. Armanca vî xebatê şikênandina bandora şerê derûnî yê dagirkeran e. Hêzên dagirker ji bo ku îradeya gelê me teslîm bigirin, şerekî rojane dimeşînin, divê em jî bersiva wan, rojane bidin. Bi xebateke wiha sazî zêdetir bala gel dikişîne.

Dagirker jî li gorî giraniya wan, saziyan dinirxînin. Dema rojname di nava tengasiyê de bû, zêde bala wan nedikişand. Lê piştî ku hinek gav bi pêş ve hatin avêtin, nihêrîna wan jî guherî.

Dema hejmara xwendekarên rojnameyê zêde bû, vî yekê yekser bala dozgerên DGM'ê kişand û ji nişka ve doz li hejmareke rojnameyê vekirin. Heke rewşa rojnameyê baştir bibe, ew dê dest bavêjin 'bergirî' yên nû.

Niha em amadekariya hin gavên nû dikin, ew jî di cih de bersivê didin. Bo nimûne em li hin cihan amadehiya vekirina nûnergehên dikin, hêzên dewletê jî dest bi girtina nûnerên me kirin. Hefteya çûyî nûnera me ya Îzmîrê hate binçavkirin, polîsan gefa kuştinê li xwarin. Ev êrîş, her wekî çawa nikarin doza azadiyê li paş bixin, wisa jî nikarin vî û daxwaza me ya xurtkirina rojnameyê kêmbikin. Bersiva êrîşan wê bi gavên pêşketir bibe dayîn.

Wateya jiyana 18'ê gulanê

GIRTÎGEHA BARTIN

Her tişt di jiyana de, jiyana jî di mirinê de veşarî ye. Bi awayekî zanistî mirin vî yekê îfade dike. Ji bo vî jî mirin ne dawîya jiyana ye, carinan jî destpêka jiyana ye. Ango vejîna e. Ji vejîna jî mirineke bi şerê, zîl dide. An jî bi wateyêke din mirin, gava jiyana ya yekemîn e.

Qetilkirina rihê xwezayê, afirandina rihêkî çêkirî ye. Rihêkî çêkirî jî, mirineke zindî ye. Ne vî ne jî raman tê de heye. Yan jî canekî mekanîk e. Bi rîya vîna derve, dikeve nav lebatê. Ji dûr ve, dema ku însan li vî lebatê mêze bike, belkî beje ev jî jiyana e. Ev ewr, ne ewrekî tendirust e. Çimkî jiyana bes bi aliyên xwe yê berbiçav, rastîya xwe nade der. Pêwîst e ku jiyana di cewher û rih de bê şirovekirin. Her tişt di vir de veşarî ye. Berxwedan û teslîmiyet, vî û koletî di vir de diyar dide. Ronahiya vî jî di lêhûrbûna jiyana re derbas dibe. Lêhûrbûn şerê zelalbûn û fêmkirina jiyana ye. Cihê ku jiyana lê bê fêmkirin jî, qirkirina rih ji laş çiqas xeternaktir e, ew jî wê bê fêmkirin. Teslîmiyet, di qetilkirina rih de ye. Lewre, qetilkirina rih jî di jiyana de bi kar tê. Ev rûyekî jiyana ye. Lê rûyekî reş e, bêbext e.

Fêmkirina jiyana, di jiyana de teslîmiyetê qebûl nake. An bi lehengî dijî an jî bi lehengî ji bo jiyana, canê xwe feda dike. Ev jî rûyê jiyana ye duyemîn e. 18'ê gulanê bi vî rûyê xwe, di dîrokê da bûye rûpeleke spî. 18'ê gulanê di rewşeke

mişt xedar de, -li dijî polîtîkaya kuştina rih a îtirafkariyê, di bin rêberiya rêhevvalên leheng Ferhat, Necmî, Mehmûd û Eşref de mora xwe li dîrokê daye.

Di mercên wisa zor de, dema jiyana di rihê çar lehengan da dibe hêlîna berxwedanê, bêguman berxwedan jî dibe ava jiyana ya zelal.

Însan di jiyana de li ber xwe dide. Hem li dijî dagirkeriyê hem jî li dijî newexşiyên navxweyî. Berxwedan hêlîna ji-

"Însan ji çî hez bike, ji wî ditirse, lê ji çî bitirse jê hez nake." Hez kirina can, bi tenê ne hez kirina netewe û gel e. Barê neteweyê, barekî giran e. Xwîn pêwîst be xwîn e, can pêwîst be, can fedabûnê dixwaze. Xweperestî jî vî ditirse, ji bo vî jî jê hez nake.

yanê ye. Hem şêkil didê hem jî cewher. Di jiyana de berxwedan, îmtihana vîna ye. Vîna Ferhat e, Necmî ye, Eşref û Mehmûd e. Ji vîna berxwedan, ji berxwedanê jî jiyana çêdibe. Jiyana bêyî berxwedanê mîna dareke rût e. Lewre berxwedan hem avê dide yê darê hem jî kurmên nava darê dike. Mirov bi zanebûnê dikare gewşînên mirovahiyê li xwe bike. Lê sorbûn li ser vî tê diyarkirin. Lê sorbûna li ser rakirina şidetê, wateya zanyariyê ye. Di zanyariyê de bes jiyana dikare li her deverê bijî. Ger zanyariyê xwe bi agir şuşt, rûmeteke mezintir bi dest dixê.

"Agir venemirînin, agir gur bikin, yê ku agir vemirîne sîxur e". Nûbûna zanyariyê, di vir de pir zelal e. "Însan ji çî hez bike, ji wî ditirse, lê ji çî bitirse jê hez nake."

Yê ku ji canê xwe hez bike, di mercên teng de, bi hêsanî dikare serê xwe li hemberî êrîşên li ser wî bitewîne. Hez kirina can, bi tenê ne hez kirina netewe û gel e. Barê neteweyê, barekî giran e. Xwîn pêwîst be xwîn e, can pêwîst be, can fedabûnê dixwaze. Xweperestî jî vî ditirse, ji bo vî jî jê hez nake.

18'ê gulanê redkirina vî felsefeyê ye. Lewre, felsefeya 18'ê gulanê, felsefeyêke înternasyonalîst, hez kirina ji însaniyetê û girêdana bi însaniyetê ve ye. Her wiha jî, hez kirina ji însaniyetê, ne hez kirina ji xwe ye. Însanekî/e ku xwediyê vî taybetiyê be, çiqas jî netewe û gelan hez bike, ew qas jî jê ditirse. Ditirse ku, wê bi çî metodê neteweyê pêk bîne. Ji bo avakirina neteweyê şexsiyetekê çawa pêwîst e. Ev psikolojî wî dixê hewlên lêgerîna tedbîran. A girîng tedbîra li hemberî kesayeti-yê ye. Ji bo ku kesayeti bîkaribe vî pey-wirê bi cih bîne, pêwîst e biafirîne.

Van kesan, ev zanyarî, di destpêkê de dîtî, fêmkirin û bi cih anîn. Di vir de dîtîna yekîtiya hest, raman, karakter, vîna û coşê gengaz e. Jiyana di vî pêvajoyê de careke din, karaktera xwe ya xwezayî li xwe dike. 18'ê gulanê jî, bi vî rengî mora xwe li dîrokê daye û jiyana li devê xwîn-mijiyê deraniye.

Ferhengok

ajdan: zildan	tayinkirina qedera
avahî: bîna	xwe
awarte: îstîfna	mindal: zarok, gede
belam: lê belê	mişt: tijî
bermayî: kalıntı	moristan: cihê gêrik
civaknas: sosyolog	û moriyan
çavdêrî: gözlem	nehênî: illegal, veşarî
danexwe: hewldan	nîjadperest:
derfet: îmkan	regezperest
dexisîn: hesidîn	nişmî: titiz
(kiskanma)	niştêcîh: bicihûyî
doman: pêvajoyê	parzemîn: qita
(süreç)	peykertraş: heykel-
domdarî: berdewamî	traş
firmêsk: hêstir,	raberkirin:
rondik	pêşkêşkirin
gerdûnî: evrensel	resen: xwerû, orişînal
gewşîn: taybetmendî	rewa: meşrû
(özellik)	rokirin: valakirin
girse: cemawer (kitle)	rûdan: bûyer, qewmîn
guncaw: lêhatî	siruştî: xwezayî
helwestgirtin: tavr	(doğal)
alma	sergihayîkirin:
hemdemî: asrî	temamkirin
(çağdaş)	şaristanî: medeniyet
hêma: nîma (imge)	tendurîst: saglikli
karesatfiroşî: felaket	vîn: îrade
tellahî	wate: veyahût; mene
karîger: faal, etkin	xefkirin: veşartin
karîgerî: bandor, tesîr	xeternak: tirsnak
kêlik: bi mecazî hedef	(tehlikeli)
komcivîn: kongre	xiroşî: perosî telaş
awaz: qels, jar	xweperest: egoîst
lewre: lewma, ji ber	(bencil)
mafê çarenûsî: mafê	zanyarî: agahî

Serokê Baroya Stenbolê Yücel Sayman:

Çete di ser hikûmetê re ne

Gel cenaze hilanî

Li Kağıthaneya bi ser Stenbolê ve roja 4'ê gulanê 2 ciwanên kurd ên bi navê Bilal Vural û Hakim Atik, ku endamên HADEP'ê bûn, li ber şaxa Komeleya Ûlkücüyan ya Seyrantepeyê, ji aliyê kesên ku endamê vê komeleyê bûn ve hatin kuştin. Bilal Vural di heman rojê de jiyana xwe ji dest da. Hakim Atik jî, piştî ku 15 rojan li nexweşxaneyê di bin tedawiya hûrbînî (yoğun bakım) de ma, roja 17 gulanê jiyana xwe ji dest da. Li aliyê din hate ragihandin ku, ew çekên ku bi wan her du ciwanên kurd hatine kuştin, yê Kevneserokê Komeleya Ûlkücüyan yê Seyrantepeyê Nazif Küçük in. Bi pey van agahiyên Küçük, heman rojê serî li Qereqola Seyrantepeyê dide û dibêje: "Çekên min winda bûne." Peyre ew, radihêje çekên xwe û ji qereqolê derdikeve.

Roja 18'ê gulanê endamên Partiya Demokrasiya Gel HADEP'ê, xwestin termê Hakim Atik ji termgehê (morg) hilgirin û binax bikin lê polîsan nehişt ku HADEP'î cenazeyê Atik hilînin. Li ser vê yekê li ber deriyê Nexweşxaneyê Çapayê polîsan êrîş bir ser endam û piştgirên HADEP'ê û malbata Hakim Atik. Piştî êrîşê, polîsan nêzîkî 20 kesî xistin binçavan.

Her wiha ji bo ku merasîma hilanîna Hakim Atik çênebe, polîsan cenaze revand Taxa Sanayîyê ya bi ser Kağıthane ve, lê girseya gel, li ser gorê, cenaze ji destê polîsan girt û bi slogan û lîlandinê veşart. Di heman saetê de li ber avahiya HADEP'a Kağıthanejê jî nêzîkî hezar kes civiyan. Bi qasî saetekê li ber avahiya slogan qiriyên, stran û helbest xwendin. Piştî ragihandina rêveberên Navenda HADEP'a Stenbolê girseyê berê xwe da goristanê. Girse nêzîkî çar kilometreyan meşiya. Di wê navberê de, polîsan sê çar caran hewl dane xwe ku êrîş girseyê bikin. Lê li ber berxwedana girseyê polîsan xwe dane alî. Lê di riya Dereyolu de polîsan pêşiya girseyê girt û ji wir kom bi kom girse li erebeyan siwar kirin û girse di bin çavdêriya polîsan de gihîşt goristanê.

Di vê navberê de girseya li goristanê, girseya ku vegeriya, bi alên ERNK'ê pêşwazî kir. Li ser vê yekê gel sloganên wekî "Şehîd Namirin!", "Bijî Serok Apo!", "Kurdistan wê ji faşîzmê re bibe goristan!" qiriyên. Li dijî vê helwestê polîsan derûdora girseyê girt û xwestin ku êrîş ser girseyê bikin. Lê piştî ku Serokê Navenda HADEP'a Stenbolê Mahmut Şakar axaftinek kir û ji girseyê daxwaz kir ku, bi awayekî bêdeng belav bibin. Li ser vê yekê girse belav bû.

Gel alên ku li ser gora Hakim Atik hatin vekirin bi dilxweşi pêşwazî kir.

Yücel Sayman: Türkiye ne dewleteke hiqûqî ye

Serokê Baroya Stenbolê Yücel Sayman jî, li ser heman bûyeran pirsên me bersivandin. Sayman, di daxuyaniya xwe de li ser îfadeya Şemdin Sakık rawestiya û diyar kir ku, îfadeyan Şemdin Sakık berî ku haya dozgeran ji bibe, ji rojnâmeyan re hatine ragihandin û rojnâmeyan jî ev agahî weşandine. Serokê Baroya Stenbolê Sayman dadixuyine ku, problemên ku pêwîst e veşarî bimînin, bi riya çapemeniyê ten ragihandin. Ew vê yekê wekî tiştê li derveyî hiqûqê bi nav dixe û gazincên xwe ji vê yekê dike. Parêzer Sayman dide zanîn ku ev agahî ten weşandin, lê dewlet bi ser wan de naçe. Yücel Sayman dide xuyakirin ku, Türkiye ne dewletekê hiqûqî ye. Ew, sedema lê-nepirsîn û helwestnegirtina raya giştî jî wiha rave dike: "Girtina berpirsên wan bûyeran hem ji hêza emniyetê hem jî ji hêza hikûmetê der e. Lewre ew nikarin bi ser de biçin." Yücel Sayman bi bir dixe ku Akın Birdal bi tenê ji van îfadeyan xesar neditiye, her wiha jî gelek rojnâmejê ji kar hatine avêtin. Bi baweriya wî, ev jî nîşan dide ku, ew çeteyên ku di nav Susurlukê de bûn, niha jî di nav sazîyên dewletê de xwedî raye ne û biryaran digirin.

Ev destpêk e, wê ev êrîş bidomin

Serokê HADEP'a Enqereyê Kemal Bülbul jî suîkast li dijî Akın Birdal û pêvajoya ku bi van êrîşan dest pê kiriye, ji bo rojnâmeya me nirxand. Kemal Bülbul suîkasta Akın Birdal bi misyona na wî ve têkildar dibîne.

Ew bi bir dixe ku, Akın Birdal însanekî aşîxwaz û di warê kêşeya kurd de xwedî nêrinên gelekî awarte ye. Kemal Bülbul êrîşên li ser HADEP'ê jî, par-

çeyek ji suîkasta Akın Birdal dibîne. Serokê HADEP'a Enqereyê Bülbul dide zanîn ku, dewlet bi awayekî siyasî bi ser wan de diçe û gotinên xwe wiha didomîne: "Dewlet naxwaze ku HADEP di nav hêzên demokrasîxwaz de cih bigire û bibe hevkarê aşîxwazan. Lewre jî li ber xebatên me dibe asteng." Lê belê ew radigihîne ku, wê ew dişa têkoşîna xwe ya meşrû bidomînin. Li aliyê din Kemal Bülbul van êrîşan wekî êrîşên münferît û şexsî nabîne. Bi dîtina wî, armanca van êrîşan bêtesîrkirina têkoşîna ye. Kemal Bülbul, bi taybetî balê dikişîne ser pêşerojê û dide zanîn ku ev rûdan berdewamkirina van êrîşan destnîşan dikin. Bülbul, di dirêjahiya axaftina de qala daxuyaniyên Serokwezîrê Tirkiyeyê Mesut Yılmaz yê li ser suîkasta Akın Birdal kir û wiha got: "Daxuyaniya Mesut Yılmaz, bûyera Apê Mûsa û bombekirina Özgür Ülkeyê tîne bîra mirov. Lewre wê rojê jî ji bo her bûyeran rayedarên dewletê gotibûn, tiştê navxweyî ye."

Li aliyê din Bülbul di daxuyaniya xwe de bi awayekî xemgîn diyar dike ku, ew naxwaze karesatfiroşiyê (felaket tellalığı) bike, lê belê bi baweriya wî, jiyana HADEP'î û ÎHD'iyî di xetereyê de ye. Ew dadixuyine ku ew helwesta xwe ya ehlaqî û civakî ya li hember van êrîşan, li gorî jiyana şehîdên xwe digirin.

Kemal Bülbul li ser pirseke me wiha bersiv da: "Rast e. Dewleta tirk xwe demokratîk bi nav dixe. Em bibêjin demokrat e. Di dewleteke demokratê, hêzên nehênî nîn in. Berî vêga ji bo ku timên taybet û JITEM ji holê bên rakirin, me pêşniyaz raber kir, lê hêzên demokrat jî di nav de kesî li me guhdarî nekîr. Lê belê piştî ku Bûyera Susurlukê derket holê û tîkiliya wê bi kêşeya kurd re ji nêzîk ve hate dîtin."

NAVENDA NÛÇEYAN

Ji Merasîmê Awazeke Kurdistanî Dîfûriya

Sate 02.30. Em li ber navçeya HADEP'ê ya Kağıthanejê ne. Nêzîkî hezar HADEP'î li devê deriyê avahiya navçeyê sloganan dibarînin. Li derdora wan ji wan zêdetir polîs. Dîsa di her mitîng ango çalakiyêke protestoyî de, ew robotên zindî, kincên ku bi diravên gelê mazlûm, ji Amerîkayê kirîne, li xwe kirine û li hêviya fermana êrîşê ne. Çend caran hewl dane xwe ku ew êrîş bikin. Lê belê girseya wê rojê, xwepêşandanan ku di salên 1990-93'yan de li Kurdistanê pêk dihatin, bi bîra me xistin. Girseyeke bi bir û bawerî û berxwedêr. Wekî adetêkê kalekî dilciwan, di nav girseyê de rûnişt û bi dengeke zîz û dilsoj dest bi strînê kir.

Di wê demê de bêdengiyekê xwe li bajê rapêça. Bi tenê dengê bêtêlan di hate guhê me. Kameraman û wênêkêş ji bo ku dîmenekê bigirin, li ser piştê hev siwar bûbûn. Piştî ku stran qediya, bi çepikên gur û dîsa bi sloganên "Şehîd Namirin!", "Bijî Serok Apo!" tirs dixist dilê hemû kujer û dijminên mirovahiyê. Piştî ku rêveberên HADEP'ê girse der barê cenaze de agahdar kirin, girse gelekî tengezar bû û berê xwe da ser gora Hakîm. Wekî gelek caran, ku yekem car em, dewletê cenaze revandibû. Girse nêzîkî 4 km. ji wê bilindahiya Çağlayanê bi slogan û çepikan dakete xwara Kağıthanejê. Ev meş bi dilê polîsan nîn bû. Lewre ji rêveberên HADEP'ê re gotin: "Divê meş çênebe." Lê belê girseyê bi berxwedêriya xwe, li polîsan guhdarî nekîr, bi rê ket û xwepêşandaneke Kurdistanî, bi awazeke kurdewarî li dar xist.

Wekî ku em kêmandîk di her xwepêşandane de lê rast tîne, dîsa alên ERNK'yê vebûn û gel pê şa bû. Polîsan xwe hilkişandin jorê û derûdora girseyê pêçandin. Me jî li rajêrî makîneyên xwe siwarkirin û em li benda êrîşê sekinîn. Berê hemû nûçegihanan li atên ku hatine vekirin bû. Em jî di dilê xwe de dibêjin: "Ha êrîş kirin, ha dikirin." Belê vê carê êrîş pêk nehat û çapemeniya rengîn ji nûçeyekî ku kesên hedef bide nîşandayîn, bêpar ma.

AZAD ALTUN

Civaknasê ereb Kemal Mehîzê Misirî:

Serxwebûna kurdan mafekî surîştî ye

Hûn bi çavê civaknasê dikarin hinek agahiyên ji civata kurd dibin me?

Di domana jiyânê de derfet bi dest bi min ketin ku ez xwe bigihînim gelek kurdan. Di rojên borî de dostaniyeke germ di navbera min û wan hate pevxistin. Ji vê yekê ez kurdan bi rewşa wan a taybet, bi nirx, raman û çanda wan nas dikim. Hem ez xwe wekî civaknasê kurd jî dibînim. Ez vê reqs û govenda wan a ku li dora dikê dizivire, ew a ku domdariya jiyânê nîşan didê jî dinasim. Ez birek deng û awazên wan jî dinasim. Bi awayekî giştî tê gotin ku bi tenê ew kesên ku li deştan niştecîh in, ew in xudanê şaristaniyê. Lê bi rastî gelê kurd di bilindkirina şaristaniyê jî deştan ber bi çiyên ve bi ser ketine û bi vê şarezabûna xwe em şaşwaz hiştine. Kurd yek ji wan gelên kevnaretirîn gelên Rojhilat e, lê dîsa yek ji kêm gelên cîhanê ye ku heta niha mafê wî yê neteweyî û mirovahî nehatiye pejirandin.

Bi dîtina we tiştên ku li ber kurdan dibin asteng da ku ew mafê çarenûsiyê yê bi dest bixin çî ye?

✓ Mirov dikare bibêje ku di serî de tiştê ku dibe asteng bi tenê bextreşiyêke siyasî û civakî ye. Dema em bala xwe bidin birek serhildanên ku li cîhanê pêk hatine, emê bibînin ku bextreşiya herî mezin a neteweya kurd e. Lewre dema ku em li rewşa serhildana alewiyan dinîhêrin, ya bi navê Muhammed Elî Paşa û bi nusbet ku ev serhildan li welatê Misirê ye û di destpêka sedsala 19'an de ye û serhildana gelê Albanî tu demê bi hev re nayên rûberkirin. Lewre serhildanên parzemînan her yek ji wan bi rewşa xwe ye. Yanê ew çî ye ku ji bo împeryalizma cîhanê û mêtîngeriye re bi kêr be, ew cih serhildanên li wî cihî pir bi çetînayî derbas dibin. Yanî serhildana gelê Albanî li gorî ya elewiyên li Misirê bi hêsani derbas dibe û bi ser dikeve. Ji ber sedemên xwe yê stratejiya herêmî. Lê kurd ji birek hêlan ve tene lêdanê. Ji ber ku qada axa kurdan ketiye nava parzemîneke wisa ku, di pirên demên dîrokî de li ser wê deverê mijara mafên mirovan û mafên demokrasiya ji kesan re rola xwe nelistiye. Hem jî yek ji bextreşiya kurdan ew e ku doza wan a neteweyî ketiye destpêka ramanên ku di cîhanê de ketine pêşiya ramana gelbûna gelan û pirsgirêka wan a geleri. Wekî çawa ku niha di pêşiya her tiştî de cîhana ku dibêje em hemdem û nûjen in, dixwaze yekîtiya neteweyan û yekîtiya bazirganiya wan bi hev re ava bike. Bextreşiyêke ji bo axa kurdan ev e ku Kurdistan ketiye nava dilê xezîneya petrolê. A ji bo vê sedemê, her dagirker naxwaze dest ji dagirkerî û mêtîngeriya xwe ya li ser vî welatî berde. Bextreşiyêke kurdan jî, jihevdeketin û jihevbelavbûna împaratora os-

maniyan e. Lewre dema ku pirê axa cîhanê ereban, ji bandora vê împaratorê hate rizgarikirin, kesên ji bermayiyên vê împaratorê û nijadperestên tûranî nexwestin ku êdî pir windakirin bêwar di cîhanê de bimînin, destê xwe, çavê xwe li ser axa kurdan şidandin.

Tê gotinê ku pirsgirêka kurdan digel erebên Iraqê bi hêsani dê were çareser kirin. Lê li cem Îran û tirkên çareser kirina pirsgirêka dijwar e. Gelo dîtina we di vî warî de çî ye?

✓ Ez li ser vê dîtina xwe dimînin, yanî girêdana kurdan bi ereban dewrên wê yê dîrokî hene. Wekî ku ez bibêjim kurd bi ereban re bi hêsani dikarin li hev bîn û bi hev re bijîn. Lê li hêla dewleta îranî ez nikarim bibêjim wê bi hêsani û bi mirovahî bi kurdan re li hev bîn û mafên wan bipejirînin. Nemaze dewleta îran a bi navê îslamê jî xwe nade ber mafên neteweyî û mirovahî ji bona kur-

xwest wan di nava gelê xwe de vehelîne û bixe tirk. Dîsa dest bi koçkirina gelê kurd kir û ew ji welat û warê wî dîr xist û ew kuşt û talan kir. Çawa ku bi devê Serokomarê Tirkiyeyê Süleyman Demirel hatiye gotin ku dewleta tirk di nava demên 13 salên şer de 37 hezar kurd kuştine. Ev daxuyaniya wî di 28/12/1987 de hate weşandinê. Lê Kurdistan digel van mestên xirab jî dîsa bi berxwedana zarokên xwe li ser piyan ma. Hem jî bû kelem û asteng li pêşiya yekîtiya Tirkiyeyê bi welatên Ewropayê re. Ji bo van mebest û tevgerên wan ên xirab mirov dixwaze gotina li ser dîwârê avahiya UNESCO'yê hatiye kolanê bi bîra wan bixe: "Di êqil de şer û ceng diwelide, dîsa di wî de aştî jî diwelide."

Di pêlên demên cîhanê de mirov dibîne ku giz û girêdaneke kurdan bi ereban re heye. Di cur bi cur demên jiyânê de wekî çawa ku em bêjin: Giza wan a bi ereban re di warê çandî û wêjeyî de, ji

waz divê bi hev re heftiyên li ser navê çanda kurdî çêkin. Hem jî em digel kesên kurd dikarin wan hunermendên muzîka kurdî û şanogerên wan û listikvanên wan ên ku gelê ereb wan nas dike û ji wan hez dike derxe û bide nasîn. Wekî niha filmê bi navê "Yol" bidine listin û bi gelê ereb jî bidine nasandin. Bi vî awayî em kesên hunermend û zana dikarin bibine alîkar û pirsgirêka gelê kurd ji cîhanê re diyar bikin.

Gotina we ya dawî çî ye?

✓ Pêwîst e hunermend û zanyar di nava tevgera kurdî de rola xwe bilîzin û tevgerê zexim bikin. Ew jî her bi girêdana hunermend bi civakê ve tê de destxistinê. Yanî li ser her hunermendekî/e kurd ferz e ku hunera xwe ji bo gelê xwe bixebitîne.

Hem jî her wisa divê ku hunermend çawa hunera xwe ji bo gelê dixebitîne, wisa jî ji bo aboriya tevgera rizgariyê bixebitîne. Lewre stratejiya tevgera rizgariya gelê kurd li ser van herdu xalan e; yek civak a din jî aborî.

Xaleke girîng jî ev e; ji bo pêşveçûna tevgerê pir girîng e ku tevgerên rizgariyên neteweyî bi serê xwe bin. Lewre di demên borî de, pir mînakên feşîlandinên tevgerên kurdî çêbûne. Ew jî ji ber girêdana tevgeran bi hinek dewletên deverî an yê împeryalist re bûye. Wekî tevgera Mehabadê. Lewre wan hêzên ku tevgerên rizgarî yê neteweyî dixin bin bandora xwe, ew ji bo berjewendiyên xwe wan tevgeran bi kar tînin.

Kesê ku dost û dilxwaz in ji bona doza gelê kurd, vê rewşê naxwazin. Bi van ramanan ez dikarim bibêjim di cîhanê de çiqas rewşenbîr û hunermend û kesên xwenas û zana hene, dilxwaz û piştevan in ji bo tevgera rizgariya kurdan. Ez wekî însanekî rewşenbîr dibînim ku, damezirandina dewleteke kurd li beşa Iraqê girêdaneke pir mezin di navbera xwe û cîhana ereban de dikare bide avakirin. Her wiha ev dewleta Başûr ya federalî, bi beşên mezin ên Kurdistanê re jî bi peywendiyên federalî dikare bêhtir bi cîhana ereban re xebata xwe bi pêş ve bibe.

Welatê kurdan xezîneya petrolê bi tenê nîn e, di her warî de dewlemend e, serax û binaxa wî ji bo pêşveçûna wan û herêmê gelekî bi nirx û hêja ye. Bi zanîna min lijneya parlamentoya Ewropayê di civîneke xwe de li ser koçberiya kurdan radiweste û dixwaze konferanseke navneteweyî ji bo doz û kêşeya gelê kurd li dar bixe. Gelek rastgir û çepgirên Ewropayê li ser avakirina dewleteke kurdî hemfikir in.

Têbînî: Ev hevpeyvîn ji kovara Sor-gul ku li Berûdê bi erebî derdîçe, hatiye wergirtin.

Ji erebî werger: CELALETTİN YÖYLER

Damezirandina dewleteke kurd li beşa Iraqê girêdaneke pir mezin di navbera xwe û cîhana ereban de dikare bide avakirin. Her wiha ev dewleta Başûr ya federalî, bi beşên mezin ên Kurdistanê re jî bi peywendiyên federalî dikare behtir bi cîhana ereban re xebata xwe bi pêş ve bibe.

dan. Di pêşiyê de çawa ku me got di demên dîrokî de hetanî vê demê li ser vê herêmê mafên gelan yê demokrasi û mirovahî nehate xebitandin û pejirandin. Her wisa desthilatdarên vê deverê mafên gelên ên neteweyî jî bi hêsani napejirînin. Lê pirsgirêka kurdan ji hêla dewleta Tirkiyeyê, jixwe diyar e. Lewre ji mêj ve rejîma tûranî an jî ya kemalî bi her reng û rewşî gelê kurd xapandiye û di binê destê xwe de hiştîye.

Çawa ku di 26/05/1919'an de, bingeha Kemalîzma îro hate avhetin. Li ser biryarên Komcivîna Erziromê diviyabû kurd jî wekî tirkên xudanê wê komarê bûna. Lê di piştî avakirina komarê re, pêşî êrîşî ser kesên bawermend kir. Di dîwê re êrîşî ser kesên ne tirk kir. Bi vî awayî mafên ku di Peymana Sewrê de ji gelê kurd re hatibû naskirinê bi Peymana Lozanê re desteser kir. Lewre di Peymana Sewrê de mafê damezrandina dewletekî kurdî hatibû naskirin. Ji wê rojê de dest bi înkara gelê kurd kir û got: "Her kesê di vî welatî de tirk in. Kurd jî tirkên çiyayî ne."

Dest bi asimilasyona kurdan kir û

bilî ziman; mînanî wêjenasê mezin û mîrê wêjenasan û şairan Ahmed Şewqî ku bi xwe jî yek ji hemwelatîyê Misirê bû û kurd bû. Selahadîn Kurdî jî yek ji stêrên li asîmanê gelê ereb û Ewropayê tev e. Lewre Selahadîn bi exlaqê xwe yê bêhempa li cem gelê xiristiyan jî birûmet bû û kurd bû.

Gelo hunermend û civaknasên kurdan û ereban çiqas dikarin rola xwe der barê çareser kirina pirsgirêka kurdan de bilîzin?

✓ Kesên ku hunermendên çand û wêjeya gelan in, dikarin rola xwe ya mirovahî û hunerî der barê mijarên ji bo mafên kesên di cîhanê de bilîzin û bibin alîkarê çareseriyê wan pirsgirêkan. Tê dîtîne gelek kes mafê serbixwetiyê gelê kurd napejirînin. Ev jî îxanetek e ku bi destpêka heyîna gelan re tê kirin. Lewre dema ku gelek hebû, mafê wî pê re ye.

Belê bi rastî ji bo çareser kirina pirsgirêka kurd divê hunermend û çandiyar werin cem hev û bi hev re çalakiyan li dar bixin, daxuyaniyên çapemeniyê bidin û hem jî kesên hunermendên aştîx-

Rêzimanê kurmancî

- Wane 12 -

SAMÎ BERBANG

Cînavkên berbihevîn

Cînavkên berbihevîn ji aliyê Celadet Bedirxan ve di bin sernamekî cûda de hatine ravekirin, lê Murad Ciwan û Reşîdê Kurd, wan jî di nava cînavkên kesane de dihesibînin. Bi dîtina me wisa guncawtir e. Ev cure cînavk du heb in: hev û êk.

Cînavkên "êk" bi tenê li herêma nîvrojhilatê Kurdistanê tê bikaranîn. Li herêmên din ên Kurdistanê "hev" tê bikaranîn. Ev cure cînavk pir kesan bi hev re dinimîne. Her wekî çawa ku cînavka /-ê/ bi tenê kesê yekjimar dinimîne, bi tu awayî nikare kesên pirjimar binimîne, ew jî nikare kesê yekjimar binimîne. Wate, dema yekî got: "Em birayê hev in" an jî got: "Em birayê êk in.", tê zanîn ku, ez birayê wî me, ew jî birayê min e.

Li vê derê pêwîst e, ku mirov çend tîbîniyan li ser binyata wan cînavkan bibêje. Ji wan cînavkan "êk" her wekî diyar e, ji hejmara me ya "yek" hatiye. Di

nava hevokê de ew bi awayê "êk û du", "êk û din" û "êk û dî" jî derdikeve pêşberî mirov. Diyar e ku, ew peyvên "du, din, dî" jî tîkildarî hejmara "du" ne. Li gorî daxuyandina Celadet Bedirxan cînavka "hev" jî ji hejmara "jew, yew" a kirmanckî (dimilî) hatiye. Ev ravekirin ne dîrî aqîlan e, lewre di zimanên din de jî ev cînavk beramberî heman hejmaran hatiye bikaranîn. Bo nimûne di îngilîzî de "each-other" jî di wateya "êk û du" de ye.

Piştî wan tîbîniyan, mirov dikare bi çend mînakên dawî li vê mijarê bîne:

Me li hev nihêrî, lê me hev û din nas nekîr.

Em pismamên êk û du (hev û din) in.

Ew birayê hev in.

Wan li hev xistiye.

Ew bi hev û din re çûne mal.

Kes li rewşa hev napirse.

Em xwişk û birayê êk in.

Cînavkên lihevxiştî

Ev cure cînavk, cînavkên he-

vedudanî ne û ji du hêmanan pêk hatine. Ji bo ku mirov vê mijarê zelal bike, pêwîst e mirov hinekî li ser daçekan raweste. Daçek ew tişt e ku di nava hevokê de bi serê xwe tu wateyê nade, lê hevokê ji hin aliyan de sergihayî dike. Di kurdî de daçekên bingehîn ev in: "Li, ji, di...de, bi". Her wekî ji mînaka "di...de" jî xuya dike, hinek ji wan daçekan bi paşdaçek in, wekî "bi... re, ji... re, bi...ve, ji...ve". Pêşdaçeka "di" bîyî paşdaçeka "de" nayê bikaranîn, lê yên din bîyî pêşdaçek ji dibin.

Ev daçekên navborî bi cînavkên wî/wê (li gorî Reşîdê Kurd ev cînavka /-ê/ ye) ve digihêjin hev û cînavkên lihevxiştî derdikevin holê.

Ji û wî/wê dibe jê

Di û wî/wê dibe tê

Bi û wî/wê dibe pê

Li û wî/wê dibe lê

Di daçekên ku paşdaçeka wan heye de, paşdaçek wekî xwe dimîne û dîsa wekî berê tê dawîya pêşdaçekê. Yanê "ji

wî/wê re" dibe "jê re", "di wê de" dibe "tê de", "bi wî/wê ve" dibe "pê ve" û hwd.

Dema yek bibêje: "Te li wî nihêrî?" tu dikarî bibêjî: "Belê min lê nihêrî." Pêwîst nake ku tu careke din bibêjî: "Min li wî nihêrî." Mirov dikare bi çend mînakên mijarê zelaltir bike:

Min ji Elî re got/ Min ji wî re got/ Min jê re got

Ez li wir rûniştim/ Ez lê rûniştim

Ew ji gund hat? Belê ew jê hat.

Te ji wî re pênûsek anî? Belê. Min jê re anî.

Te di mal de kes dît? Erê. Min tê de mirovekî rihdirêj dît.

Tu bi wî re peyivî? Erê. Ez pê re peyivîm.

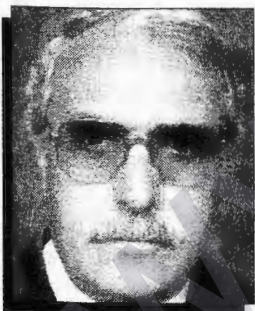
Te ji wî re nan anî? Erê. Min jê re anî.

Ev cure cînavk bi tenê cihê kesên seyemîn ên yekjimar digirin. Bi tu hawî nikarin bikevin cihê kesên seyemîn ên pirjimar "wan".

Yanê gava yek bibêje: "Te ji wan re got?" Mirov nikare bibêje: "Min jê re got." Divê mirov bibêje: "Min ji wan re got."

Ji wêjenasiya Mela re şîroveyeke felsefî

CELALETTİN YÖYLER

Bi rastî gava ku mirov bi çavekî vekirî, bi dil û mêjiyekî paqij û amade, li beytên Mela (Meleyê Cizirî) dinihêre, mirov dibîne, ku Mela di beytên xwe de, teşbîh, kinayet û mecazê, bi awayekî felsefî dixebitîne.

Bi vî awayî, em dikarin bibêjin, naveroka beytên Mela, bi rewşeke elastîkî, hem zanistî hem jî felsefî ne. Gava ku em dibînin: Mela di beytê de, qala Dîlberê dike, em bi rewşa elastîkiya beytê dikarin bibêjin, armanc û mebesta Mela ji Dîlberê, kesayetiyeke mirovahî û rêbertiyeke qenc e. Yanî Mela di serê xwe de, di raman û ponijandina xwe de, navê wê kesayetiya ramanî, datîne "Dîlber şahîd û yar". Bi kurtayî Mela navê hêza qenciye û mirovahiyê, datîne "Dîlber" an tiştêkî din. Wekî çawa di baweriya Zerdestîyan de, navê afirînerê qenciye datînin Hurmuz. Yê şer jî datînin "Ehrîmen". Çawa ku bi awayekî zanistî, armanc ne qenciya ji peykerê Hurmuz e ne jî xirabiya ji peykerê Ehremen e. Ev her du peyker bi tenê sembolên herdu ramanan in.

Lê bi rastî estetîkî û elastîkiya beytên Mela û li pey hev rêzkirina wan peyv û bêjeyên bedew, mirovan dikişînin nava deryayeke ji hêla wateyê ve hûr û kûr. Em werin ser bedewiya wan beytan û hinekan ji wan li vir wekî nimûne rêz bikin:

Cama di destê Şahîd, jengê ji dil disotin
Pîrê muxan, ji rendan, weh weh dikir
rîwayet.

Mela dibêje: Qedeha meyê û piyaleya di destê şahîdê (Dîlberê) de, yanî vexwarina ji wê meyê, jeng û qirêjiyê ji dilê me şuştin. Dema pê ve datîne û dibêje: "Pîrê muxan" yanî mezin û serkarê zarokên di meyxaneyê de, ji sermestî û serxweşbûna wan kesê ku di meyxaneyê de bi meya evînê mest bûne dipeyive û wan dipesnîne. Hem jî bi sedan pesindayîn û rîwayetan qala wan dike. Em dikarin bêjin ku armanc Mela ji Şahîdê rêberiya mirovahiyê ye. Armanc ji meymestiyê jî evîndariya herf mezin a mirovahiya xwenaskirî ye. Dîsa jî em girêdahiya bi vî beytê ve beytekî din jî binin û li ser raz û wateyên estetîkî rawestin:

Etwarê eşp û mest î, esrarê pûtperest î
Teqrîrê sed rîwayet, nakit ji bo kifayet
Mela di vî beyta xwe de dibêje: Ketin û rabûna di nava pêlên evîndariyê de û radeyên wî yên nizim û bilind de hem jî razên di nava pûtperestiyê de, bi sedan gotin û rîwayetê tîra wan nakin û ne bes in ji bona şîrovekirin û zelalkirina wan razan. Di beytê de Mela bi girîngî û balkêşî tevgera evîndariyê û bestiya di nava meya evînê û razên di nav evîna pût-

perest de, dipesnîne û dinirxîne. Hem jî dibêje: Bi sedan rîwayet û lêkolînerên vî mijarê nikarin van razan binirxînin û bipesînin. Bi rastî Mela di vî ramana xwe ya di warê girîngiya ku dide evînê de, xudan maf e. Yanî heger ne bi sedan, em bi hezeran mînakên û rîwayetan di derbarê evînê de rêz bikin jî, dîsa emê bêhêz bimînin û emê nikarin xwe bigihînin xalên wî yên hûr û kûr.

Em werin ser estetîkî û elastîkiya wateyên, felsefî ya beytên Mela yê ku di warê elastîkî de dibîne neynika evîna şoreşgeriya payebilind a bêhempa ya tîkoşîna gelê kurd. Gava em bi hev re di nava watedariya wêjenasiya Mela de li lehengiya şoreşgerî xwe temaşê dikin, em dibînin ku qîza şoreşger a hemdem a leheng cangozî di dirûvê dîlberê de bi reng û reng bedewiyên siruştî xemilandiye. Ew ji bo vî evînê bi meya ramanên şoreşgerî û mirovahiyê sermest û serxweş dibe. Lê qedeha wê meya zelal a zanista felsefî ya mirovahiyê, ji destê mamosteyê bêhempa ya şoreşa nûjen vedixwe û mest dibe.

A ev qîza şoreşger a di nava çar dîwarên girtîgeha dagirkerên bêwîcdan de, wekî wan xwişk û birayên xwe yên leheng ên bîrî xwe, dixweze xwe cangozî bike, ji bo wê evîna xwe bilind bibe wekî navê xwe yê (Seima) ber bi semayê here.

A ji bo vî girîngiya vî evînê Mela dibêje: Teqrîrê sed rîwayet, nakit ji bo kifayet.

Ti biya astarik û Kurdistan de akewta, Embaza Gurbetelli Ersöz

A miyanê Ko Spî de dewa şarîstanê Paloy Zîver de, sera 1965 de maya xo ra biya. Çend serî tepya qeçikiya xo de ebi malbata xo ya yena şarîstanê Çukurovay Adna. Keyneka dewa Zîver Gurbet, werdikina xo peyra welatê şarî de, la belê ebi hesretê Ko Spî ya bena gird. Ay dibistanê sifteyin, werte, peynî û zankey Adna de wend. Peyniya wendinê xo de, Zankeya Çukurova de kîmyay sero karê xo yê akademîk ardê ca. La belê ay, qandê xeftiyayinê şoreşê şarê xo, xebatê zanekarî nîme de verada û kewt lecê reynayinê şarê xo miyan. Nê qerarî girotina ci de, emegê Şehîd Hasan Çürükaya yî zaf vêşî esto. Çimki ay, Şehîd Hesenî ra zaf hez kerdê. Coka jî a rew kewtê fikr û waştinê ci bin. Wexto ke Hesen şî a jî eya piya şî partî miyan. Şehîd Hesen Bakurê Kurdistan de, a jî Başûrê Kurdistan de ebi gulanê xayinanan şehîd kewt. Embaz Hesen ebi gulanê korucuyana, embaza Gurbet jî ebi gulanê peşmergeyê PDK ya şehîd kewt.

Ma piya Özgür Gündem de, hindê di serî xeftiyayî. Ma xeylê çî piya ravêrnayî û nezdî ra pê silasnayî. Ez şena vajî ke, rojên ma zaf rind û zelal piya ravêrdî. Kes nêşeno heme çî nûstinên wina kilm de biyaro ziwan, la belê ez şena qandê ay wina vajî: "A zanekarê enê şoreşî, entelektûel û merdim heza şarê Kurdistanî bî." A finê zey qeçekî biyê werdî û finê jî zey dapîrê biyê giran û hera. Girdiya biyê gird, werdiya biyê werdî. Rew rew kes ci ra nêcizyayê û ci ra mird nêbiyê. Qandê embazanê xo çîçî ke, ci dest ra ameyê qe textsîr nêkerdê. Kîştê ra zerîtenik bî û kîştê ra jî zaf metîn bî. Goreyê wext û rewşî, xo şirêgnayê. Zewbî jî embaza Gurbet weşîna xo de, xo babetna da silasnayin. A vinderdina xo de, wayirê humer bî, çimki tayn xusîsetê ke ay de estbî, kesî de çinêbî. Zek ma vajê embazanê xo ser de zaf lertzayê û zaf qîmet dayê embazanê xo.

Kontrayan embaza ma Aysel Malkaç remnê û fina jî, ci ra xeber nêvejiyê. Ê rojan de berpirsyarê rojnamey embaza Gurbet bî. Qandê diyina embaza Aysel, ma mengê kewtîm grevê veşanîn. Tirkiye de, teberdê Tirkiye de, ma ca nêverada ke, serê nêdabi piro. La belê qe cayê de jî xeber nêvejiyê. Embaza ma wa delal pay ra vinî bî. Embaza Gurbet qandê Aysel, sûk bi sûk, mezel bi mezel, morg bi morg geyrayê. Kotî de jew meyt vinyayê, Gurbet şiyê ci sero û ewnayê

ci ra ke Aysel a, Aysel niya. A şew û roj Aysel peynî de geyrê û şop zaf ramit, la belê Aysel ra vengê nêvejiya. Embaza Gurbet, ê rojan de diyin û hêviyên xo wina ardê ziwan: "Wa şopê Aysel ra çiyê ma dest kewtayê, wa hindê misqalê biyayê. Na dewlet, gurbê xo zaf weş ana ca û herûnde qe çiyê jî nêveradana. Arjantin, Şîlî û Tirkiye, cenetê vinîbiyayinê şoreşgeran ê. Ez Aysel hewn de vîna ke ma ra hetkarî wazena û ma jî nêşenê çiyê jî bikerê. Embaza ma dewleta tirk remnê û kîştê, na xusûset de, mêjgê ma de qe guman û pers çiniya. La belê şop nêşina kêberî ver. Ez dişmenî ra merhemet nêpawena, la belê rûmetê dişmenatey jî esta. Peyniya ney gurbî yo nêyero, çirê ke dişmenê ma bênamus o û bêwîjdan o." Wexto ke ay Aysel ardê vîra xo, kewtê kizilma vinîbiyayina ci.

Embaza Gurbeta, mi jû şew ravêrnê, a şew wa qe min vîra nêşina. Qandê pêserameyinê buroy û nûstoxê roj-

namey şîbi Enqere. Jew embazî ci rê faksê rişeno û na faks de wina vano: "Birayê to Doxtor Orhanî, Qûlp de jew lecê gerîlay miyan de şehîd kewto. Wa xebra to bibo." Embaza Gurbet senî ke na faks wanena, kewna ray û yena Stenbol. Xeberê min çiyê ra çinê bi. Min ewna ke Gurbet şan de, finê ra amê rojnamey û min rê vat: "Bê ma şirê keye." Min Orhan jî, a jî verî ra silasnayê, cokra mabênê ma zaf weşbi. Ma kewtîm ray û şim keye. Keye de jî bê min kes çinêbî. A şew şan ra hetanî şefaç, ma piya bêveng ronîştîm. Zaf çî çimanê min vera ravêrdî. Ez winî bawer kena ke ay jî weşîna embaz Orhanî sere ra hetanî peynî ard çimanê xo ver. La belê qe wenyê jî nêard ziwan. Çimki weşîna raşt vernî de, vatenî bibî bêmahne. Zewbî jî ma nêwaştbi pê bixapeynê û qisanê zûriya qiwet bidê pê. Çimki Orhan, çend mengî verî şîbi gerîlay û raştê jî şehîd kewtbi. Ma hurdna jî rind zanayê ke ena biyayina yena çî mahna. Bi şew ra

ma cayê xo de weriştî ke şirê rojname, ay no fin wina vat: "Embaz Orhan, şehîd kewt. Weşêr bo to rê Orhanê min, şorgeşgerê Kurdistan!"

Rojê mafê mardiman, 10'ê berfanbarê 1993' in de dewleta tirk, ebi vardayina girdiya anciyê bûroyanê ma ser. Na vardayin de nezdiyê se embazê ma girotyay binçim. La belê rojo bin, bê 17 embazî ma pêriko jî viradyayî. Embaza Gurbet jî, ê des û hewt embazan miyan de bî. Wexto ke a binçim de bî, min ay rê û Gultan rê çina berdbi cayê işkencexaneyê Gayretepe. Ay, o roj min rê binçim ra notekê riştbi. A not de, ay wina nûstbi: "Embaz ma xeberê çapkerdina rojnamey girot. Na xeber ma rê bî teqet. Ney ra tepya mekewê qaxûyê ma, moralê ma zaf bi weş. Selam bo embazan rê." Wexto ke min a not wend, zek adir dekewo ganê min, winî zerya min bî germ. Ebi kêf û eşqa ez ageyra ya rojnamey. Ma embazê ke teber de jî, embazanê binçim ra, zafin ra jî Gurbet ra rûmet û qiwet girotbi. Wexto ke ma na xebra embazan resnê rojnamey, embazan ebi çepikanê xoya verpers da. Gurbet bahdoyê binçim şes mengî zindan de mend û 16'ê tîrmeha 1994' in de vejyê.

Rojê min Erzîrom ra, siyê Erzîromî ra mûrekî ardîbî. Gurbet nê mûrekî milê Evîna ma de dî. Min ewna ke vat: "Embaz to min rê jî nê mûrekan ra nêardî? Ti jî zanê ke ez mûrekan ra zaf hez kena. Eke to min rê nêardê, eza keyna şima ra nîna bigîrî." Min vat: "Wili embaz ez to ra raştî vaja, min to rê nêardê, la belê eke ti ya wazena ê Evîna bigî." Ma ewna ke embaz mûrekî milê Evîna ra vet û wina vat: "Eza kuşat nêkena. Nê mûrekê min ê." Çend rojî ê mûrekî milê ay de mendî. Bahdo jî, mûrekî fina day Evîna.

Embaza Gurbet weşîna zindanî ra tepya, şî teberê welatî. Başûrê Kurdistan de kîştê werdî û gird de hindê hîrê serî gerîlatey kerd. Gerîla miyan de xebatê çiniyan sero xeylê xeftiyê. Sera 1997'î de Başûrê Kurdistanî de jew vardayinê pêşmergeyanê PDK û leşkeranê Tirkana kewt lecî. Nê lecî de ebi çend embazanê xo yên nêweşî û dirbetiniyana şehîd kewt.

Embaza Gurbet, Ko Spî ra hetanî Zap û seranserê Kurdistanî de zey astarîke qe hewna nêşiro û a wa tim û tim azmînê Kurdistanî de akewte bimano. Raya ma roşnî kiro. Wa weşêr bo to rê, torina Kal Saîdî.

ZÜLKÜF KIŞANAK

□ 26 gulan 1927:

Serhildana Motkan dest pê kir

Dewleta tirk, piştî Serhildana Şêx Seîd, bi boneya ku careke din raperînên kurdan pêk neyên, dest datanî ser çekên kurdan. Li hemberî van kirinên dewletê, li herêma Motka û derdorên wê, 8 eşîrên li 35 gundan li dijî artêşa tirk bi hezaran çekdar anîn cem hev û dest bi operasyonan kirin. Di şer de serokê eşîran Şêx Evdîrehman, Eliyê Ünîs û Zekiyê Selîm birîndar bûn. Serhildanê heta 25'ê gelawêjê dom kir.

BÛYERINE JI DÎROKÊ

□ 27 gulan 1979:

Kovara Serxwebûn li Dîlûkê derket

Ev kovar pir zêde derneçûye. Bi tenê çend hejmarên wê yê taybet derçûne. Li gorî îfadeya hin kesên ku, bi îdfîaya endamiya PKK'ê hatine girtin, hejmareyên taybet yê 1. 2. û 3'ên kovara Serxwebûnê li Dîlûkê (Entab) hatine çapkirin. Hejmara 4. jî li gundê Uluköyê ku li ser Tilermenê (Qoser) ye hatiye çapkirin. Piştî di sala 1983'yan de Serxwebûn li Ewrûpayê derketiye.

Peykertraşê kurd Nezîr Xeylanî Stockholm feth kir

Peykertraş Nezîr Xeylanî, ji başûrê kurdistanê ye. Demêke dirêj e ku bi çekirina peykeran dadikeve. Li Kurdistanê û li derveyî Kurdistanê gelek pêşangehên wî vebûn. Ew hunermendekî bi nav û deng e û endamê Yekîtiya Hunermendên Cihanê (IAA), Yekîtiya Komela Hunermendên Wêneyan li Norwecê û endamê Înstîtuya Kurdî ya li Stockholmê ye. Xeylanî, bi piştigiriya Înstîtuyê Kurdî ya li Stockholmê, berî niha bi demekê pêşangaheke nû saz kir. Pêşangehê pazdeh rojan dom kir. Di roja pêşî de, hejmarek mezin ji kurdan hatin eywana înstîtuyê û li berhemên wî temaşê kirin. Di roja sisiyan de jî, hejmarek mezin ji dezgehên hunerî yê xerîb hatin serdana pêşangehê. Pêşangeh berî ku hefteya xwe dagire, bala gelek kesên hunermend û saziyên hunerî kişand. Me bi hunermend Nezîr Xeylanî re li ser huner û pêşangehê kurtehevpeyvînek pêk anî.

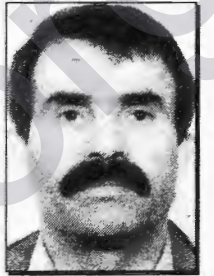
Nezîr Xeylanî, di sala 1953'an de li Şeqlewe ji dayik bûye. Piştî xwendina xwe ya navîn, di 8 saliya xwe de dest bi karê hunerî kir. Ev 30 sal in ku, ew bi karê peykertraşiyê radibe. Heta niha jî 3 hezarî bêhtir peyker dirust kirine. Wî, yekemîn car li Silêmaniyê pêşangeh vekiriye. Piştî wê tevî şerê çekdarî bûye. Piştî sala 1988'an ku pêşangeha xwe li Şamê vedike, ew diçe derveyî Kurdistanê. Xeylanî, heta niha li dewletên cur bi cur 22 pêşangeh li dar xistine. Ji wan 22 pêşangehan, 9 heb li Iraq û Kurdistanê yê din jî li derveyî welêt hatine raxistin. Sê pêşangeh yê taybetî li Suriyeyê vekirine. Yê din jî 8 li Norwecê, yek li Danîmarkayê û niha jî yek li Swêdê vekiriye. Her wiha Nezîr Xeylanî digel hunermendên biyanî jî kar kiriyê û li Ewrûpa, Asya û Amerîkaya Latînî jî pêşangeh saz kirine. Peykertraşê kurd Xeylanî, di hemû

berhemên xwe de daran bi karîne. Lê wî, berê jî hestî, kevir, bazalt û mermer jî peyker durist kirine. Hunermendê kurd Nezîr Xeylanî bi vê xebata xwe dixwaze trajediya kurdan û çanda wan bi hunera xwe nîşanî hemû cihanê bide. Li gorî wî, kurd mîletkî zor kevnare ye û dîroka peykertraşiyê jî di Kurdistanê de gelekî kevn e. Lê çanda kurdan jî aliyê ereb, faris û tirkî ve hatiye talankirin. Ew, armanca hunera xwe wiha diyar dike: "Ême dixwazin bi hunerî xo, cêgayî xo di nav hunerî cihanê de bigrin. Min dixwazim li ewa xwedî derkevîm û rastiya ew roj têxim nav hunerî xo û dixwazim mîraz bihêlim bo Kurdistanê."

Nezîr Xeylanî, li ser problemên peykertraşên Kurdistanî jî balê dikişîne ser bîrêxistinîya wan û pêwîstiya komeleyeke rasteqînî ya kurdan tîne ser zimên. Bi baweriya wî, ew dikarin bi riya wê komele dengê hunermendê kurd bigihînin hemû cihanê. Dîsa bi pey agahiyên Xeylanî, Akademiya Kurdî ya li Almanyayê heta niha di warê peykertraşiyê de tu xebatên berbiçav pêk neanîne. Ew dibêje ku, "Êwe dizane, her pêşangehek mesref dixwaze. Ê me bi tenê nikarin kar û xebatî xo bido-minin. Pêwîstî bi piştigirî heye."

Dawiyê de me der barê xebatên wî yê di pêşerojê de pirsek jê kir. Wî jî wiha bersiv da: "Niyazim wa ye ku, li havînê bo mindalanî (zarok) kurd kursek hunerî vekim. Min bo Înstîtuyê Kurdî li Stockholmê ew pêşniyar kirim. Hêvîdar im ku pêşniyaza min bi cih bê. Ew niyaza kevin e. Min dixwest li Kurdistan bikim. Belam çênebû."

GABAR ÇIYAN/ STOCKHOLM

ÇAVDÊRÎ**Salên Salvegeran**

MÎRHEM YÛÛIT

Salvegerên me zêde dibin. Sê saliya MED TV, sêsalîya Parlamentoya Kurdistanê li Derveyî Welat (PKDW), heştê saliya kovara Jînê, nod saliya rojnameya Komela Hevkarî û Pêşketina Kurdan (Kurd Teavûn û Terakkî Gazetesi), sedsaliya rojnamegeriya kurdî.

Salên me, meh bi meh bi manetir dibin. Her sala dibihure, bi awayekî didexise sala piştî xwe. Her sala tê, li salên berî xwe mezinahiyekê zêde dike, jê re dibe saxlemî û qewîniyek, dibe garantî û demanek.

Em kurd, êdî ne bi awayê berê, belê bi reng û şiklekî din dijîn. Bi çavêkî din dibînin û guhên me jî jî yê bav û kalên me ferq dikin.

Jiyana cihê, tîr û jî xwe re, xwebinûvekirina heralî û bi hişmendî, zemên jî biqedirtir dike.

Li welatê me, di nav kurdan de îro, zeman û çerxa felekê bi celebekî din digere. Duh û îro ev ger ne mîna hev e. Îro pir bi leztir e û tu jî kîjan alî de lê binihêrî, mohra kurdan hildigire û şeçleke kurdreng lê dixuye. Mîna ku kurdan jiyana bi qubale girtibe û heyfa hezar salan hîlînin, mîna gêrikên moristanan, bi şev û rojan dixebitin û çendî dikarin zemên bar dikin.

Roja tiştêkî bi ked nekeviyê, bi xwe re ji bo me û li dijî dijmin tiştêkî neyînî tune. Kesê hinekî baldar dijî, hinekî çavên wî dibînin û nan ne bi guhên xwe dixwe, hinekî reş û spî jî hev derdixe û zane duh êvarê çî xwariye, bi vî rastiyê dihesê.

Di nav vî rastiyê de em radibin û rûdinin, zarokên me û çîlên nuh mezin dibin, roj li me derdikeve û diçe ava.

Berê, rojen me bi bîr dianîn, em bi hatina wan dihesiyan lê gelekî kêmbû. Kêmbûn li aliyekî. Cureyê bîranîna wan ên hebûn jî bêreng, bêdeng û gelekî bi rebenî bûn. Îro ne wiha ye.

Rojên di jiyana me kurdan de şopên dîrokî çêdikin, giranî û wezneke wan heye, ne çendek, belê bûne bi dehan û pîrozkirina wan, beşdariya di wan de, firehî û seranserîya vî beşdariyê jî li Kurdistan û di nav gelên cîran û dûr de deng dide.

12 Nîsana buhurî bi coş û beşdariyê navneteweyî li Brukselê li Parlamentoya Kurdistanê sêsalîya parlamentoyê hate pîrozkirin.

Deh rojan piştî 22'yê Avrêlê, li bajarê Kolnê li Almanyayê Yekîtiya Rojnamevanên Kurdistanê, sedsaliya rojnamegeriya kurdî, bi şahî û paneleke dîrokî bi bîr anî û xelata rojnamegeriyê da Mîqdat Bedirxan.

Di destpêka meha gulanê de, ji bo çarsedsaliya Şerefnamê li Berlînê, ji aliyê Înstîtuya Kurdî ji bo Lêkolîn û Zanîstê, bi derengî û ne di sala xwe de be jî pîrozbahî û şahiyê serketî hate organîzekirin.

Ev li dora du hefteyan e careke din di MED TV de, li ser sê saliya jî dayikbûna Televiyona Medê program tîne çêkirin û amadehiyên şahiyên pir mezintir li dar in.

Her şahî û her salveger nîşana guhartinên mezin, zîndîbûn û balixbûna neteweyî û jiyaneke bihiş û hişmendî ye.

Tiştên heta niha kêmbûn, balixbûn û hişmendî bûn. Îro ev her du jî hene. Êdî kes heye karibe piştî me deyne erdê? Na. Na û sed carî na.

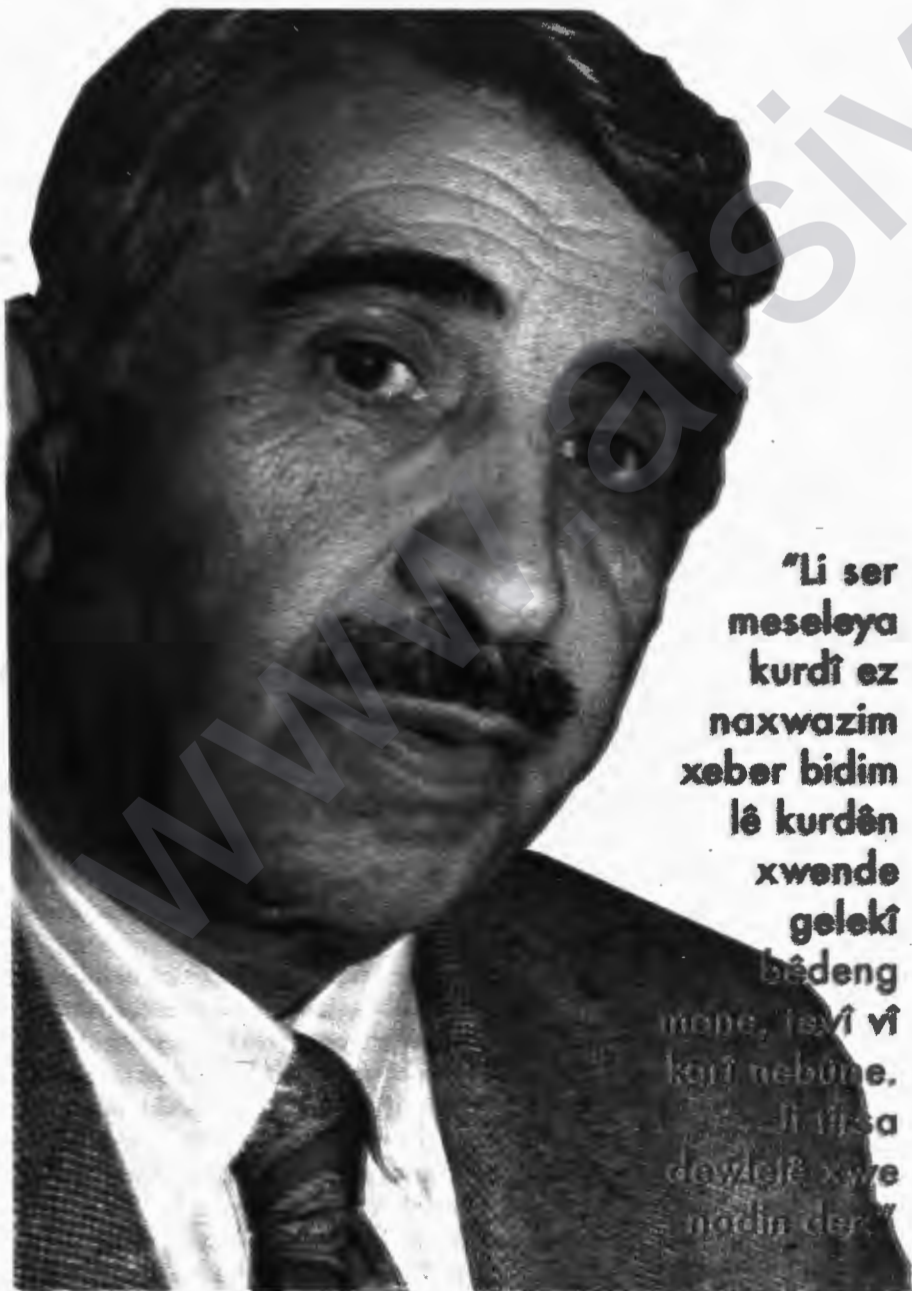
Nivîskar Naci Kutlay:

Kurdên xwende xwe dane alî

Pirsa herî girîng pirsê kurd e. Em bêjin, tu yê meseleya kurdî çawa çareser bikî? Bersiv nayê dayin, cihê ku xeberdan tune be, çareserî wê çawa çêbe? Ji bo vê yekê jî ez dibêjim demokrasiyeke têkûz. Tu dixwazî tiştêkî bêjî lê tu ditirsî. Îro li Tirkîyê partî hene, navên wan bi Cumhuriyet û demokratê dest pê dikin û hew!

Divê mirov nekeve nav kompleksê û li kêmasiyên xwe bigere. Kurd radibin û dibêjin: 'Em kuştin, em wiha kirin û hwd.' Berî her tiştî divê tu xwe deynî holê, li vê derê rewşa te çi ye? Însan çi kiriye? Mêjiyê wî jî dinyayê re çiqas dest daye. Tirk jî vê yekê re dibêjin "Çağdaşlaşma/nûjenî. Gelo di dîrokê de em çiqas nûjenî bûne?"

Ronakbîr û nivîskarê kurd Naci Kutlay, jî zû ve di nav têkoşîna neteweyî ya kurdan de cih digire. Digel kar û barê siyasî bi karê ronakbîrî û wêjîyî jî rabûye.

"Li ser meseleya kurdî ez naxwazim xeber bidim lê kurdên xwende gelekî bêdeng

mabe, tevî wî karî nebûne. Ji pirsê çareseriyê xwe nadin der."

Wekî tê zanîn, hûn jî di sala 1959'an de ji doza 49'an hatibûn girtin. Hûn dikarin qala doza 49'an ji me re bikin?

■ Niha hin kes hene meseleya 49'an gelekî mezin dikin. Rast e. Ez yek ji wan bûm lê divê mirov bejna xwe biza-nibe. Em çiqas bûn, çi bû, em çi difikirîn? Wekî tê zanîn cihên ku kurd lê dijîn, tim zordarî hebûye. Dengê mirovan jî hêla tehsildaran ve, jî hêla memûr û leşkeran ve hatiye birîn. Hin zarok rabûne çûne cihê wekî Stenbolê û hin ji wan jî çûne bajarên Ewrûpayê. Ew kes zarokên dewlemendan bûn. Di dema me de êdî rewş guherî. Memûran jî zarokên xwe dişandin dibistanê. Kesên din jî çav li wan kirin. Zanîngeh jî wê demê bi tenê li Stenbol û Enqereyê hebûn. Fakulte jî kêm bûn. Ew kurdên ku hatibûn zanîngehan jî dê û bavên xwe hîn bibûn ku, çi bi şerê wan de hatiye. Mesela ji wan re gotine 'Zimanê we tune-neye' ango "Kuyruklu Kürt" (Kurdê bi dûv). Ev însan wisa bêkêf bûne. Ew kesên ku ji van gotinan bi derd û bi keser in, hev dibînin, bi hev re hevaltiyê dikin, bi hev re kilamên kurdî dibêjin, şevan çêdikin. Dema van dikin, di serê wan de pirsên hezar salan çêdibin. Li ser çareseriyê rewşa welat û însanên xwe, serê xwe diêşînin. Serdest, bi zimanê wan, bi halê wan keniyane. Lewre jî ev zar û ciwanên kurd, ji bo ku rê li ber van yekan bigirin, hatine cem hev û yekîtiya xwe saz kirine.

Lê belê wê demê, Tirkîye ketiye

rewşeke nebaş. Partiya Demokrat (DP) ketiye tengasiyê. Bivê nevwê mirov wekî berê nafikirin. Ji dema yekpartiyê bêhtir, însan axivîn û hîn tişt rexne kirin.

Wê demê çavê kurdan jî êdî vebûye. Ciwanên kurdan jî xwe nas kirine. Wê demê rewşa hikûmeta tirk her ku diçû xira dibû. Wisa bûbû ku nedihîşt ciwanên kurd, bi taybetî xwendekar çavên xwe vekin. Wê demê Mele Mistefa Barzanî jî çûbû Rusyayê, piştî ku vegeriya li Iraqê îhtilal çêbû. Partiya wî PDK'ê dikaribû legal bixebite, vê yekê tesîr li Tirkîyê jî dikir. Tirkîye jî vê yekê aciz bû. Wê demê Celal Bayar dixwest, kurdan gelekî biêşîne, sirgûn bike û gelesan ji wan dar ve bike. Adnan Menderes û Fatin Rûştî Zorlu li dijî vê yekê derketin û diyar kirin ku, jixwe itîbara Tirkîyê li derve zêde qels û lawaz e, bi vê yekê wê rewş kambaxtir bibe. Di wê pêvajoyê de em hatin girtin. Ji salekê bêhtir em di zindanan de man. Piştê îhtilala 27'ê gulana çêbû, ji bilî me kurdan hemû kes serbest berdan. Piştî sal û nîvekê em derketin dadgehê. Darizandîna 7-8 sal dom kir. 49'an bi dil û can gotine li Tirkîyê demokrasiyê, mafên kurdan ên însanî û hwd.

Hin xebat ji bo çareseriyê pirsê kurdî têne kirin. Çi fêde û xisara van xebatan heye? Ji bo çareseriyê pêdivî bi çi heye?

■ Ev pirsê hanê, li Tirkîyê û li welatê me pirsê herî girîng e. A niha li Tirkîyê demokrasiyê tune ye. Em bi bê-

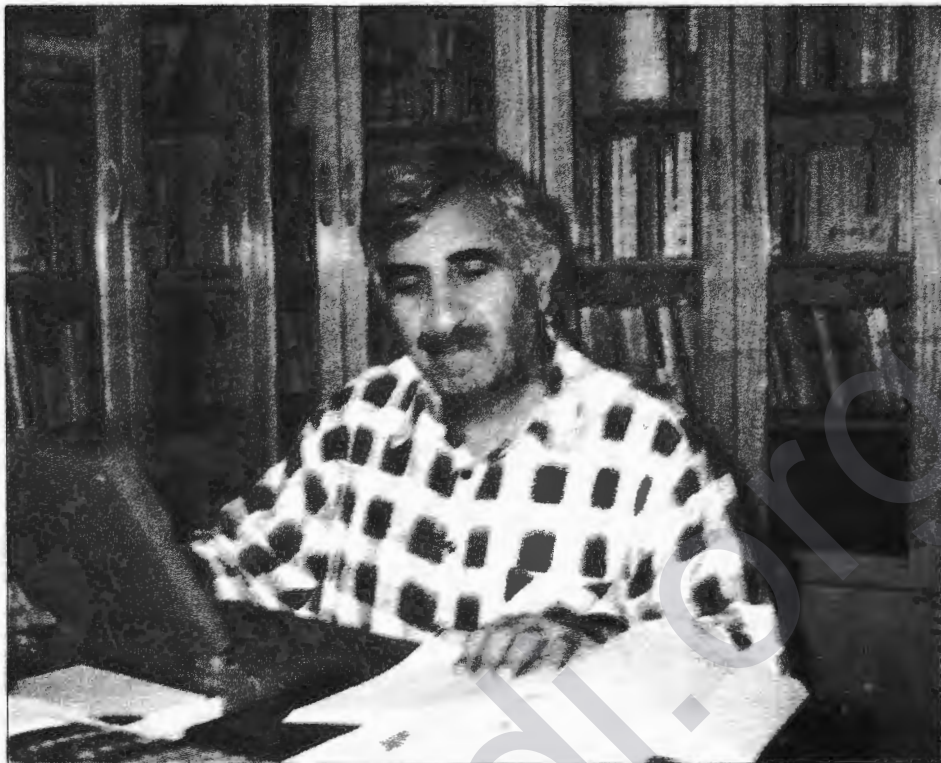
KURTEJYANA NACI KUTLAY:

“Ez di sala 1931’ê de li gundê Tendûrekê bi serTuzluca ya Agiriyê ye, ji dayik bûme. Piştî ku min dibistana navîn li Agiriyê û lîse jî li Erzeromê kuta kir, di sala 1957’an de ji Fakûlteya Tipê ya Zanîngeha Enqereyê ez mezûn bûm. Di heman fakûlteyê de min, ihtîsasa cerahiya giştî kir. Ez li bajar û navçeyên çur bi çur û di gelek sazîyên tendirustî de xebitîm.

Ez jî 49 rewşenbîrên kurd im, ku di sala 1957’an de ji “Doza 49’an” hatibûn darizandin. Di 12’ê adara 1971’ê û 12’ê rezbera 1980’an de ji hêla rêveberiya leşkerî ve hatim girtin. Piştî girtina 12’ê rezberê serbest hatim berdan lê piştî ku kifş bû ku wê dîsa ez bêm girtin, ez derbasî derveyî wejat bûm. Niha li Tirkiyeyê jiyana xwe didomînim.”

BERHEMÊN NACI KUTLAY YÊN KU HETA NIHA HATINE WESANDIN:

“İttihat-Terakkî ve Kürtler” (İttihat Terakî û Kurd), “Zeviyên Soro”, romana bi kurdî, “Soro’nun Toprakları” wergera tirkî ya romana “Zeviyên Soro”, romana Cengiz Aymatov “Evîna Cemîlê” bo kurdî wergerand, romana kurdî “Dê û Damarî” ya nivîskarê kurd Egîdê Xudo, ji tîpên Kîrîlî bo tîpên latînî veguheşt. Her wiha bi navê “Kürt Kimliğinin Oluşum Süreci (Pêvajoya Pêkhatina Nasnava Kurdan)” û “Anılarım (Sêrpêhatiyên Min)” du pirtûkên wî yên dawîn hatin weşandin.

jin, tu yê meseleya kurdî çawa çareser bikî? Bersiv nayê dayin, cihê ku xebardan tune be, çareserî wê çawa çêbe? Her tişt bi demokrasîyê ve girêdahî ye. Ji bo vê yekê jî ez dibêjim demokrasîyeke têkûz lê ne demokrasîya ku tu rabî dev û lêvên xwe boyax bikî. Pirsra kurd îro bûye tabû, qedexe ye. Tu dixwazî li ser vê yekê tiştêkî bibêjî lê tu ditirsî. Îro li Tirkiyeyê partî hene, navên wan bi Cumhuriyet û Demokratê dest pê dikin û hew! Mesela em bêjin Belçîka û Îngîlistan bi qraltiyê tene bi rêvebirin lê em baş dizanin ku, li van welatan demokrasi heye. Ev yek jî bi tekoşîna 300-400 salî hatiye pê.

Li Tirkiyeyê jî hetanî demokrasî saz nebe, heta gelê tirk û gelê kurd vê rastîyê nebînin, çareserîya meseleya kurdî jî wê li holê bimîne.

Ez ne şaş bim, di 22’ê rêbendana îsal de, li Stenbolê ji bo çareserîya pirsra kurdî, der barê muxatab dîtîne de, nameyek ji bo çapemeniyê hate xwendin. Hûn dikarin behsa vê meseleyê bikin?

■ Di vê pirsra te de, meseleya muxatab dîtîne nayê bira min, tiştêkî wisa nîn e. Der heqê meseleya kurdî de ez naxwazim xeber bidim lê kurdên xwendê gelek bêdeng mane, tevî vî karî nebûne. Em bibêjin yên ku bikaribin tiştêkî binivîsin, çap bikin, fikrên xwe bibêjin, nikarin ji tirsra hikûmetê xwe bidin der. Ev çalakiyê wisa bû ku, mirov dikare tiştêkî bike an nikare bike. Lê organîzekirineke baş nehatibû çêkirin. Nêzîkî 60 heval hatibûn, divê ev hejmar zêdetir bûya. Ne bi tenê ji Enqere, Senbol û Amedê, diviyabû ji çar hêlên Welêt, Tirkiye û Ewrûpayê vexwendî hebûna. Kêmasî hebûn lê disa jî baş bû. Divê insan bêne cem hev, bipeyivin, bibêjin gelo mirov dikare çî bike? û hwd. Çivîna me jî bi vî awayî bû, em hatin cem hev, cihê ku em civiyan jî eşkere bû.

Ronakbîrên kurd ku berhemên xwe bi kurdî binivîsin, wê ne çêtir be?

■ Belê amîn! Divê piranî bi tirkî be an kurdî be. Tiştêkî wisa bê gotin zehmet e. Lê belê divê mirov bi zimanê xwe nivîsandinê bipêş de bibe. Lê divê nivîskar nebêje; “îlehî ez ê bi kurdî an jî bi tirkî binivîsim.” Kîjan ziman ji mirov re hêsan be, divê mirov bi wî zimanê binivîsin. Mînak hin heval hene bi kurdî nanivîsin, lê dema dixwazin tiştên baş derdixin holê. Divê mirov wan kesan teşwîq bike.

Mehmet Uzun 5-6 romanên bi kurdî nivîsine. Kesekî din dikare rabe 2-3 heben din binivîsin.

Li ser nivîsandina rewşa gundiyan, çawa ku we behs kirîye, we li bajarên Kurdistanê yên wekî Mêrdîn, Amed hwd. doktorî kir, wê demê rewşa gundiyan çawa bû? Heman rewş bi çî awayî di berhemên nivîskaran de xwe dide der?

■ Niha heger mirov li nivîskarên Tirkiyeyê binêre, (yên eslê wan tirk, çerkez ango kurd çî dibe bila bibe) nivîskaran demekê halê gundiyan anîne zimên. Berê nedihate nivîsandin. Yanî em bêjin wexta ku Tirkiye ava bû, kesek jî Enqereyê ango ji Stenbolê rane dibû û nedîçû Anatoliyayê. Neditîbûn ku bikaribin binivîsin. Hemûyan ewrûpî teqlît dikirin. Dixwestin rewşa salonan, rewşa bajariyê, evîne û tiştên wilo binivîsin. Gundîfî realîteyê gelekî girîng bû. Piştîre Mahmut Makal rabû, Yaşar Kemal û Orhan Kemal rabûn û dest bi nivîsandina romanên li ser jiyana gundiyan kirin. Wisa bû ku êdî ev cureya nivîsandinê bibe model.

We di pirtûka xwe ya bi navê “Kürt Kimliğinin Oluşum Süreci (Pêvajoya Pekhatina Nasnava Kurdan)” de 200 salên dawîn berbiçav kirine. Hûn dikarin bi kurtasî behsa vê pirtûkê bikin?

■ Belê. Wekî hûn jî dizanin, di 15 salên dawî de, li Tirkiye û cîhanê li ser meseleyên azadî û neteweyetiyê gelek nîqaş çêdibin. Îcar mirov dixwaze di vî warî de li ser kurdan jî hinek tiştên îlmî binivîsin. Mesela bi nivîsandinê neteweya kurd çî ye? Çawa hatiye holê? Di dîroka wê de çî bûye? Ji ber ku îro dinya li ser gelek tiştên mezin bi awayekî hûrbînî disekine.

Ernest Galler, li ser netewetiyê teoriyên nû derxistine. Em bibêjin 3000 sal berê dîroka me heye. Gel hene insan li cem hev in, bi hev re dijîn, wê gavê tu netewetîya modern derfînî holê. Bi vî awayî min xwest, ez netewetîya kurdan û nasnava kurdan bidim munaqesekirin. Kurd ji berê ve li van deveran jiyane. Di dema Osmanîyan de rewşa mîrtiyên kurdan çî bûye? Rêzbûn û rewşa civata wan çî bûye? Di nav osmanîyan de piştî şerê yekemîn, di dema şerê duyemîn de û di dema Cumhuriyetê de gelek bûyer pêk hatine. Mirov dixwaze bizane ka di wan deman de kurd di çî rewşê de bûn. Di 10 salên dawî de hem li Ewrûpayê û hem jî li Tirkiyeyê gelek tişt qewimîne. Gelek ji wan hatine nivîsandin.

Netewetîya kurdan ji netewetîya tirkan tesîr girtiye. Ji bo vê yekê min xwest ez van bînim holê. Em bêjin vê dawiyê de, tirkên modern kurdên modern di vî warî de çî dibêjin, min xwest wê bînim holê. Mesela li ser Ehmedê Xanî, insanên me hemûyan gelek tişt gotine. Niha em bibêjin Ehmedê Xanî 300 sal berê ev tişt nivîsiye, tu dinihêrî ev neteweyên modern tune bûne. Wî nivîsiye lê divê ev yek di ber çavan re bîn derbaskirin.

Sosyologê holandî Martin Von Bruenessen li ser yekê gelek tişt gotine. Min ev tişt nivîsî, min xwest bêne lêkolîn. Vêca ez niha li benda insanên xwe me ku lêkolînên nû derxin holê. Vêca mirov van bine berhev, vî karî pêş de bibe. Çawa min li jorê got, ez dixwazim hinekî li ser civata xwe bisekinim û

li ser vê bingehe kar, hewldan û lêkolînen xwe bidomînim.

Niha li ber destê we xebatên bi çî rengî hene?

■ Vê gavê ez dixwazim, li mijarên ku bo kurdan pêwîst in bikolîm. Dibe ku ev mijar jî bo gelên din jî pêwîst û girîng bin. Divê mirov bi analîzên fireh û qenc li pisgirêkên insanên ku li Tirkiyeyê dijîn, mêze bike û nîqaşan bide destpêkirin. Dixwazim li ser vê bingehe xebatên xwe yên ji îro û şûn de pêk bînim. Insanên me ji dîr ve li gelek tiştan dinêrin, ji kûrahî û firehiyê hez nakin. Girîng e ku em pariyekî li vê yekê hûrbînin. Insanên me, rexne li xwe nagirin. Divê em xwe deynî navê û li ser xwe bisekinin. Ez dixwazim ku kurd li ser rîya ku tê de ne, rîya ku tê de derbas bûne û rewşa wan ên dawî çî ye, hinekî rexne arasteyî xwe bikin. Lewma ez li ser vê yekê xebatê dikim.

We got rexne. Gelo em dikarin pêşneveçûna gelê kurd, bi kêmbûn û qelsbûna rexnenegirtine ve girêbidin?

■ Rast e. Ev yek ne bi tenê ji bo me, her wiha ji bo tevahiya gelan wisa ye. Mirov neheq be jî mafdar be jî divê leqayî rexneyan bê. Çî erênî û çî jî neyînî. Pêşveçûn wisa pêk tê. Vêca ez nikarim bibêjim, kurd bi tenê ji bo vê yekê li paş mane. Ev rewş psikolojîk e: Divê mirov nekeve nav kompleksê. Divê mirov li kêmasiyên xwe bigere. Lê heger kêmasî û pirsgirî di te de hebin û tu ji bo çareserîya van kêmasiyan xwe nexî navê û li xwe negerî, tu nikarî bersivên van pirsan jî bibînî. Wekî mînak kurd radibin û dibêjin: ‘Em kuştin, em wiha kirin û hwd.’ Berî her tiştî divê tu xwe deynî holê, li vê derê rewşa te çî ye? Insan çî kiriye? Méjiyê wî ji dinyayê re çiqas dest daye. Tirk jî vê yekê re dibêjin “Çağdaşlaşma/nûjenî. Gelo di dîrokê de em çiqas hevdemî bûne?

Hevpeyvîn: AZAD JIYAN

Bi qîz û law bi bav û kal:

Tililî!

Tililî

Zarên pêçek û çelî
Bi xwîn û bi şilî
Bi deh bêçî û deh tilî
Tililî bikin tililî

Gazî bikin bira û xwenga
Gav bikutin mîna singa
Bi didan û bi nînoga
Tililî bikin tililî

Bixemilin bi sê renga
Wek teyr û tû wek pilinga
Bi hing û hing û ringa
Tililî bikin tililî

Roj hilat li ser niştiman
Kesk û sor û zer bû ezman
Rabû ser çar lîngan ziman
Tililî bikin tililî

Al bi xwîna sor xemilî
Azadî hat çû zelûlî
Bi kurmançî û dimilî
Tililî bikin tililî

Ji bo welat xwîna rijîya
Miri ji gornê vejîya
Azadî wekî rojî xuya
Tililî bikin tililî

Erd û ezman her kes zane
Kurdistan êdî bêjan e
Zarokên me bê xwedî mane
Tililî bikin tililî

Bi qîz û law bi bav û kal
Bi derpê bi kiras û şal
Bi kofî û kefi egal
Tililî bikin tililî

Law xort û şervanên jêhat
Serxwebûn bi destê we hat
Ji bo aramiya welat
Tililî bikin tililî

Bi çav û birûyên Egîd
Me qirqursûna yekem dît
Bi sê desmal û bi sê çît
Tililî bikin tililî
Ji bo Beseya şîrhelal
Ji bo Zekiyeya delal
Ji bo Hakî û Kemal
Tililî bikin tililî

Wargehên ku'rd heps û zilm e
Mirin li ser bêhn û hilm e
Ev govend ji bo Mazlûm e
Tililî bikin tililî
Gelên şoreşger bihîzin
Ji bo İbo, Mahir, Deniz
Ji bo Serokê herî mezin
Tililî bikin tililî

İlhamî Özer

DELÎL

Ji navek ne nav
Navek hezar nav.
Li ser zimanan
Her gav û her gav

Mêrxas çeleng
Pêşengê leheng
Gernasiyê de
Tu bûye mîheng

Firek li Gabar
Li Bagok, Hesar.
Firek li Cûdî
Payîz û bihar.

Riya te pîroz

Domand rojekê
Dengê qîra te
Diçû Dihokê

"De lêxin lêxin
Gerîla lêxin.
Pêtala felat
Hûn îro pêxin."

Fena teyrê baz
Seyd kir li hevrâz
Dagirkerê Rom
Bûbû belengaz

Delîlê mezin
Hilda tola min
Kiribû dogeh
Ew roj li dijmin

Şevêk havînê

Rizgarî her doz
Gerîlayê jîr
Hevalê dilsoz

Pêşî tu û şeş
Bi rext û keleş
Tu dilşa razê
Ref bûye Artêş

Kawayê hemdem
Çekdarê yekem
Tu bî kiryarê
Fîşeka duwem

Tirsek pir giran
Te xist nava wan
Dema hilgirt çek
Derkete çiyân

Rojek biharê
Meha adarê
Li wî pesarî
Li wê berwarê

Şerê Bagokê

Hîn tu li jînê
Xweş tê bîra min
Cerde Mêrdînê

Cehd û berxwedan
Ket sala pêncan
Çarê pûşperê
Tu bû pakrewan

Finda te pê ket
Al bi bircê ket.
Îcar dilşa be
Şoreş bi rê ket

Bro Omerî

EY NETEWA

Ey netewa bindesto pir bar giran
Werin bigirin destên hev wekî biran
Herkes diçe hîvê stêrê û deran
Em mane bindest, reben û talan

Cîhanê de carek tev rabin ser xwe
Bi zanistî bikin karûbarên xwe

Bidin hevdu dest, pişt, dil û can
Dijminan zorê derxin ji warê xwe

Wekî moriyan bikin xebat û lebat
Hemberî dijminan bibin hêz û lat
Tevger enî, taqtîk û peşveçûn
Ku rizgar kin ji destê dijmin welat

Ku nekî teqtîk, enî û yek destûr
Bindesto dijmin de bibin tar û hûr
Her kes were li ser te bidê dar
Nema tu netew î nema bikî kar

Tu maye şerpeze, bindest û reben
Ne hêz heye ne mal heye ne dûzen
Rabe ser xwe di cîhan de bibe deng
Bi têkoşîn yan tunebûn yan hebûn.

Ey feqîrno hûn risteke xwe çêkin
Ala rengîn bi ser xwe de li ba kin
Di cîhan de em jî hene yek netewê
Fûze, firok û komara xwe peyda kin

Feqîr Ahmed

Nêçîrvan

Tev de rext û çek
Tilî tetik
Çav nîgeh
Bêhngirtî,

Nîşke ve kuştin
Xezala narîn
Kewê gozel...

Nêçîrvano!
Ne bes e
Domandina vî karî
Nebêjê
Tu kî yî
Ez

Xak im xak
Li ber daf û tivinga te!

Êdî ne bêkes im
Ked im
Keda jêhatî û lêhatî
Keda keça Zîlan
Tirêjên rojê
Ronahî û Bêrivan.

Nêçîrvano!
Nebêje
Tu kî yî
Ez

Agir im agir
Hîv û sorahî
Li bedena kelehan
Zekiya û Raşan
Hevdem asoyên nûjen,
Çawa bê parastin
Awir û bizavên we
Di gulistana min de!

A. Karabaç

NÇM'ya Stenbolê

● 23 gulan 1998 şemf:

Konser, Vengê Sodirî, saet:14:00

Kovara Jiyana Rewşen "Şevên Toreyî" ku mehê carekê tê lidarxistin, didomîne, saet:18:00

● 24 gulan 1998 yekşem:

Konsera Hozan Mustafa, saet:14:30

Konsera Agirê jlyan, saet:18:00

● 29 gulan 1998 in: Fîlm: Nemir 'Z' (Ölümstüz 'Z')

Derhêner: Costa Gavras, saet:18:00

NÇM'ya Îzmîrê

● 23 gulan 1998 şemf:

Konsera Hozan Xanemîr, saet:18:00

● 24 gulan 1998 yekşem:

Konsera Hozan Xanemîr

Seansa Yekem:15:00

Seansa Duwem:18:00

Serkeftina zarokê kurd

Li Almanyayê li bajarê Giessenê ku bi ser Eyaleta Hessenê ve ye, bi piştgiriya UNICEF, Wezaretê Karên Derve yê Almanyayê û ji layê Weqfa Tenduristiyê ya Alman û Tirkan ve pêşbaziyê wêneyan bo zarokan hate lidarxistin.

Di vê pêşbaziyê ku di nav meha adarê de saz bûyî de, bi navê Ümran Özalp zarokê kurd xelata dereceya sêyemîn wergirt. Piştî wê yekê li ser daxwaza Wezîrê Karên Derve yê Almanyayê Klaus Kinkel, zarokên xelatgir li Bonnê di roja 27 adarê de diyariyên (xelat) xwe ji destê Kinkel wergirtin.

Ümran Özalp di sala 1987'an de li navçeya Îdilê bi ser Şirnaxê ve ji dayik bûye. Ev sê sal in ku ew li Almanyayê dijî. Her wiha ew di dibistana seretayî ya bi navê Grudschule de, di pola sêyemîn de dixwîne. Hem xelat wergirtina Ümran Özalp û hem jî daweta Wezîrê Karên Derve yê Almanyayê Klaus Kinkel, ji

aliyê malbata Özalp û derdorên kurd ve bi dilxweşi hate pêşwazîkirin.

Li ser vê yekê em bi mamosteyî Ümran Özalp Salman Ugan û bavê wî re axivîn. Bi pey agahiyên Ugan, Ümran digel bédengî û şermokiyê xwe ji bo pêşerojê hêviyê dide mirov. Bavê Ümran Özalp jî diyar kir ku, kurd di şer de çawa tédikoşin û bi ser dikevin, êdî ji vir û pê de wê di warê hunerê de jî serketî bin. Wî daxuyand ku, ji bo ku zarokê wan layiqî gelê xwe bibe, ji bo pêşketina wî çî ji wan bê, ew dê bikin.

Her wiha wênesazê biçûk yê kurd Ümran Özalp jî di vê derbarê de diyar kir ku ew dê ji vir û pê de jî sazkirina wêneyan bidomîne. Özalp wiha axivî: "Gava ez mezin bûm, ez bidim xwe ku ez welatê xwe û têkoşîna gelê kurd di wêneyê xwe de baştir pêşkeş bikim."

A. WELAT / GIESEN

NÇM PÊŞBAZIYA ÇIROKAN'98

Pêşbaziyê Çirokan a ku yekemîn car par ji hêla Beşa Sînemayê ya NÇM'ê ve hat lidarxistin, îsal dîsa tê lidarxistin. Çirokê dê ji bo pêşnûmayên filman jî bîr nixandî. Pêşbazî dê bi kurdî û tirkî, pêk bê. Serlêdanê dê bi riya postayê an jî bi dest li NÇM Beşa Sînemayê bîr kirin. Dema serlêdanê ya dawîn: 15 Tîrmeh 1998.

MERCÊN BEŞDARIYÊ

*Nivîskar di hilbijartina babetan de serbest in.

*Beşdar dikare bi tenê di warekî de, bi çirokekê beşdarî pêşbaziyê bibe.

*Çirokê divê bi kompîtûrê an jî bi daktiloyê bîr nivîsandin û pêwîst e ku ji 10 rûpelên A4 nebor.

*Çirokên ku tenê şandin divê berê di tu derê de nehatibin weşandin.

*Çirokê dê 5 kopî (hejmara juriyê) bîr şandin.

*Wê li ser çirokê bi tenê remz (navêkî lêkirî) bîr nivîsandin. Li teniştê wê, li ser zerfeke girtî wê heman remzê bîr nivîsandin û li hundirê wê jî dê navê rastîn, navnîşan, jimara telefonê û jînenîgarî lê bê zêdekirin.

*Çirokên ku li van mercan neguncin dê neyên nixandî.

JURÎ

Tirkî

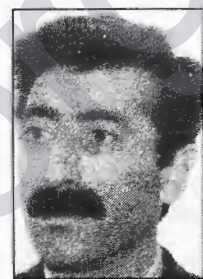
Ahmet Soner (Senarîst)
Semir Aslanyürek (Mamosteyê Sînemayê)
Işık Kutlu (Nivîskar)
Hasan Kıyafet (Nivîskar)
Kazım Öz (NÇM-Beşa Sînemayê)

Kurdî

Helîm Yûsiv (Çiroknûs)
Firat Cewerî (Kovara Nûdem)
Hasan Kaya (Înstîtuya Kurdî)
Sami Tan (Azadiya Welat)
A. Rahman Çelik (Jiyana Rewşen)

TÎŞK

Miyana şaran de pirdan eştene

LERZAN JANDÎL

Sebetake lecî/cengî benê û bado vênên ra, lecan ra dime aştiye virazîna, lecan de çiyê muhîmêrî o wo, ke ganî mordem miyanê/wertê şaran de pirdan merzêro, merijno.

Ewro jî miyanê dewleta tirkan û azadîwaştovanê kurdan de lec esto. No lec hetê dewletê ra bêqural êno kerden û lecêde qîlêrî n.

Aşma çarîne ra nat dewlete dest bi Operasyonê Muradî kerd. Dewlete hetê ra vana "qediyayî" "kok re ci amê", hetê ra jî oparesyonanê girsêriyan virazena. Bêguman no operasyon teyna operasyonê de leşkeriyê niyo. Dewleat xoriye ebi nê lecî hetêra wazena, kurdan ebi leşkeriyê bidêro vindamayene, hetê ra jî wazena, pirdanê miyanê şarê tirkî û kurdî de birijino.

Seba nê armancî jî dest ra çî êno, ê kena. Her çî ra ver dewletê dest bi lecê psîkolojîkî kerd. Medyaya tirkan nimûneyê de zaf xirab musnena şaran de medyaya dinyaye. Bêguman mantiqê lecanê qîlêrînan de mordem şikîno naye, her çîqa ke duştê etîkê mordematîyê û lecî de ra jî, fam bikero. La belê ganî nêro xo vîrî kerdene; Eke leco psîkolojîk ebi nê pêlanê şovenîstîye, ebi na dişmentiye duştê şarê kurdî de dewam bikero. La belê ganî nêro xo vîrî kerdene; eke leco psîkolojîk ebi nê pêlanê şovenîstîye, ebi na dişmentiye duştê şarê kurdî de dewam bikero, şarê kurdî ra bêro xebêrdayene, leşa merdanê xortanê kurdan mezelan ra bêro vetene, bawar bikerê, pirdê miyanê şarê kurdî û tirkî êno rijiyene. Feydê naye nê tirkan rê ne jî kurdan rê esto. Her hal de kedkar, amegdar û dewijê hurdmînan şaran zametîye ancenê.

Wunciya dewlete heto bîr ra ebi kîştana xortanê kurdan, Kenan Mak û Bilal Vuralî faşîstê "sivîl" kerdî devre. Protestoyê Mayenê Şemî û protestoyê bîrî kerdî qedexe. Ebi naye wazena, faşîstî wunciya zê seranê 80 yîne aktif bê û karo ke dewlete eşkera nêşîkîna bikero, wa faşîstî zê vero coyî bikerê. Na jî dewlete rê bes nêbiye. Nafa jî waşt, ke roja 12.05.1998'de Akin Birdal bidêro kîştene.

Akin Birdal perezkerê mafanê însanî yo. Zaf rayan û cayan de bê ciyatiyê duştê îhlalkerdana mafanê însanî veciyo, seba naye lec kerdo, amo pêguretene. Her çî ra ver jî duştê lecê qîlêrînî de veciyo, seba mafanê şarê kurdî kar kerdo. Nivîskarên şovenîstan cira xebêrdanê do. La belê o nêterso, karê xo avêr berdo.

Sebebê ebi armancê kîştanê bîrîndarkerdena A. Birdalî bêguman pozîsyonê dê wo ke duştê lecê qîlêrînî de veciyan a. Dewlet ebi gamê de bîne wazena, ke meselay kurdan rêyna bikero bîr wele. Seba naye jî kam engelo ganî werte ra bêro "wedardayene". Serê nê kesan de jî Akin Birdal amênê.

Naye ra dime, eke muhalefetêde girs mêro viraştene, dore êna, roşnavîr û rojnamevananê tirkanê, yê ke hetê kurdan de cayê xo genê û welatparêzê kurdan. Na werte ra wedardana ke bi kîştana Vedat Aydınî dest kerd ci û hetanî niya teyna welatê me de biyêne, nika jî metropolanê Tirkiye de bena. Armancê nê kîştanan, tersnayan û bêvengkerdena muhalefetî ya. Eke muxalefet nêtersa, xo organezî kerd û ebi vengêde berz waştênê xo vatî, dewletê nêşîkîna bireso armancê xo.

Seba naye jî bêveng mevendîme! Yew bîme û vengê xo berz kerîme!

Hevalên heja, berî her tiştî ez silav û rêzên xwe li we dikim û ez tim xweşiya we dixwazim.

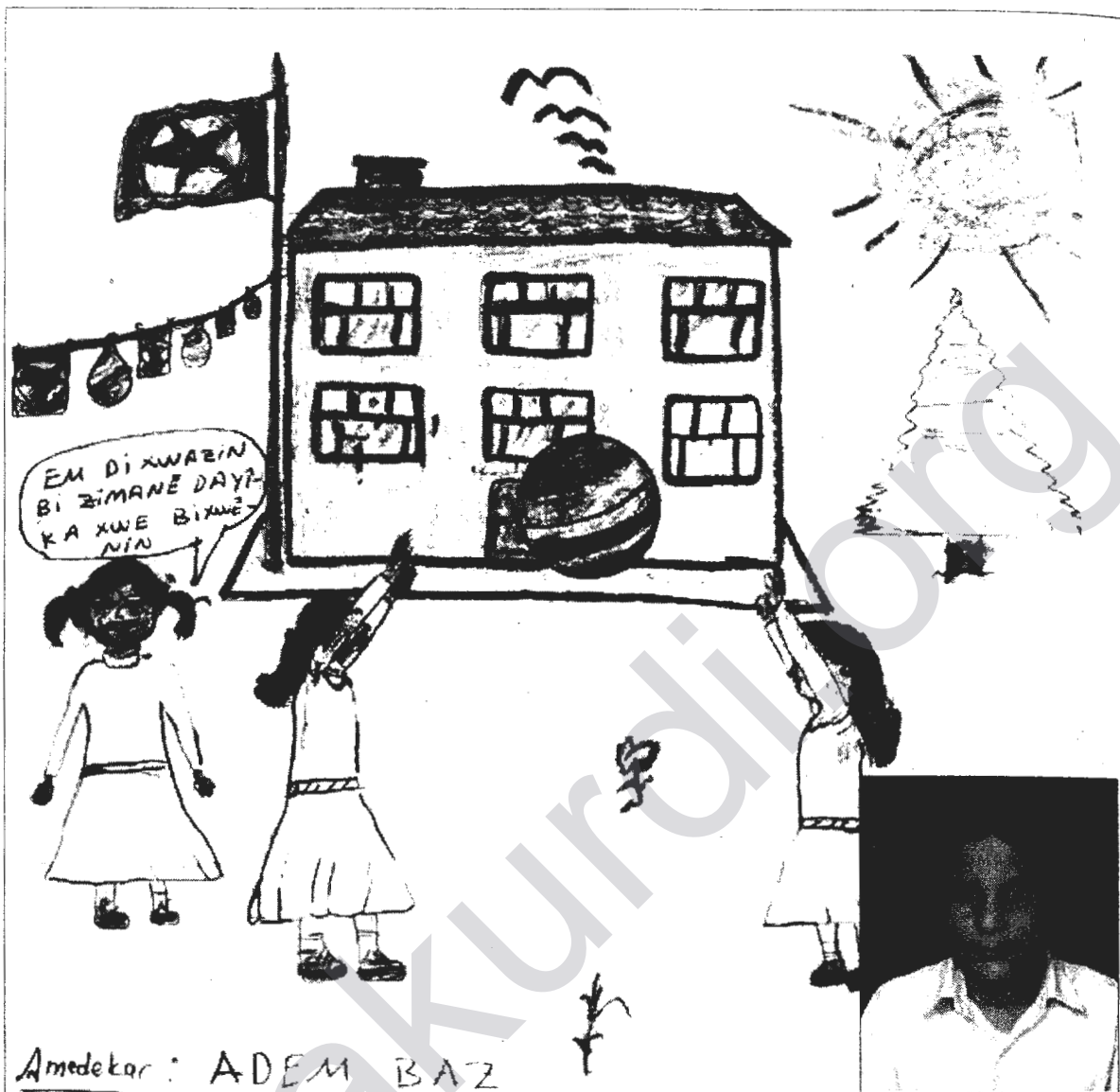
Vêga ez dixwazim xwe bi we bideme nasîn. Navê min Adem e. Ez çarde salî me. Bi gotina tirkî ez diçime îlkokulê, sala 5'an. Dersê min zaf baş in şikir ji Xwedê re.

Dema ku we dest bi rûpela Yarîgeha Zarokan kir bi teşwîqa birayê xwe min jî xwest ez ji hinek berhemên xwe tevî bikim. Bi ariariya birayê xwe, min resmek (wêne) xêz kir. Ez hêvîdar im ku hûn hêjayî weşandinê bibînin vê resimê di rojnameyê de biweşînin. We gotibû hûn dikarin wêneyê xwe jî bişeyînin, pa ku ew jî bi weşandin. Min jî wêneyekî xwe şand.

Vê rûpela xwe, em zaf kêfxweşî dixwînin. Ji boy ku we ev rûpel ji me re veqetandiye ez zaf teşekur (spas) dikim. Dawî ez dixwazim ji hevalên xwe yê kurd re mesajekê bidim.

Hevalno! Hûn hemû ji dizanin ku îro ji her aliyê ve serê me di belayê de ye. Ji ber ku em bibine xwedî heq û bigihîne azadiya xwe divê em zaf bixwînin. Ez jî ji we re dibêjim, zaf bixwînin. Dijminê me çiqasî dişixule divê hûn di cara li wan bişixulin û bixwînin. Wekî din azadiya we ne mimkûn e.

ADEM BAZ

Helbest Tîştonek Mamik

Bi kurdî dixwînim

*Dixwînim, dixwînim
Bi kurdî dixwînim
Pirtûkan dixwînim
Çê neçê dibînim
Roja çûm dibistan
Bûme xwedî raman
Bi xêra dê û bavan
Mala wan tim ava
Wan rê şanî min da
Serê min pê hildan
Ez jî didim sozê
Xurt herîm vê dozê
Bixwînim bixwînim
Bi kurdî bixwînim
Navê kal û bavan
Hildim li rojava
Bixwînim bixwînim
Bi kurdî bixwînim
Ava bikim welat
Bibim gor û xelat
Hêviya welat bim
Pêşmerge felat bim
Dixwînim dixwînim
Bi kurdî dixwînim.*

*Ev helbest ji pirtûka KONÊ REŞ a "Şagirtê Bedir-Xan im" hatiye wergirtin.

Lem lem dide
Gol kef dide
Mar derket
masî dev de (Lembe, fitil û Alava serî)
*
Taska cim cimî
Tijî erdê genimî (Gûz)
*
Şkevt a bêderî (Dev)
*
Kûmê Xezalê
xwe berda newalê (Xilorîg, Zîpik)
*
Şaş tê, maş tê
Dema bêhn dikî
Li te xweş tê (Gul)
*
Mam gê min o
Sê giyan
Şeş çav

Çivanok

Sê car li ser hev bibêjin.

*Kurm qurm kul kir
*Heft hirç pišta her heft
hirçan bi pirç.
*Şexek jêr de tê,
Tacek li serî ye

û du ling
ev çi ne? (Mar, Kew, Masî)
*
Helm û melmû
Min kişand
Şûn reş bû (Kilê çawa)
*
Oda şuştî
Bilbil tê de rûniştî (Dev û ziman)
*
Ji jehrê taltir e
Ji hinguv şêrintir e
Ji hêştir bilintir e
Ji kuncî ye piçûktir e
Ev çi ye? (Dara hêjirê û fêkiyê wê)
*
Bi roj keleh e
Bi şev belav e (Livîn û doşek)
Berhevkar: BERKEN BEREH

Ez Yaşîn im
Ser mesîn im
Ez hatime
Te bixesînim
*
Ez Dewrêş im
Qelûnkêş im
Ez hatime
Te biqelêşim
*
Hop hopê
Qere topê
Ba didim
Biz didim
Ser te re didim.
*
Hanika manîka
Devşe devê kanîka
Rê nadî heywanîka
*
Cide cide cide
Li mala Xalê Hecî li nel mal bû
Pira jina wî li mal bû
Kevir û kuçik belav bû.
*
Lo lo lo Mehmedo
Terya kerê bermedo
Heta heqê teb te bido.

Ji Weşanên Nûbiharê destpirtûkek

Balkêş e, kurd û tirk dema behsa zimanên biyanî dikin, erebî, fari-sî ango zimanên gelên rojhilafî di nava van zimanan de nahesibînin. Ev psîkolojî şayanî lêkolandinê ye. Lewre digel ku di nav gelên rojhilafî de hevdiya û hevçandiyek heye jî, van gelan zêde hay ji hev nîn e. Li Bakur û Tirkîyeyê gelek xwendevan, jiyan nivîskar û zanayên rojavayî bi hûrbîrî dizanin lê navê nivîskarekê/rojhilafî nizanin. Bo nimûne herkes Karl Marks gelekî baş nas dike lê navê yek ji hîmdarên Marksîzmê Ibn-î Haldûn nebihîstine.

Her çendî di vê yekê de rola tîr negihîştina teorî û wêjeya nûjen ya rojhilafî hebe jî lê di bîngeha vê lîstikê de, wekî ku Fikret Başkaya tîne zimên "Avrupa Merkezli Yabancılaşma (Jixwerebiyanîbûna ji ber Ewrûpaperestiyê)" pêk tê. Gelên rojhilafî bi erzanî li hev dinihêrin. Vê helwestê rê li ber danûstandina wêjeyî û hunerî jî girtiye. Tiştê balkêştirin, ev helwest ji ber lihevşibîna gelên rojhi-

latî ye.

Gerinendeyê Giştî yê kovara Nûbiharê Sabah Kara bo danasîna pirtûka bi navê "Çağdaş İran Şiiri Antolojisi/ Berhevoka Nûjen ya Helbestvanên İranê" kêm

Umran Salahî helbest cih digirin. Ev helbestvan tev di nav ekola berî ihtilala îslamî de ne. Her çiqas helbest bi şewaza nûjen hatine ristîn jî karîgeriya hêmayên (imge) kevnare yê wekî gul, bihar, firmêsk, agir... hwd di helbestan de diyar in.

Dîsa Sabah Kara rûbaiyên Omer Xeyyam bi navê "Rubaiyet" bo kurdî wergerandine. Di vê pirtûkê de helbestên resen yê Xeyyam jî bi tîpên erebî hatine weşandin. Her wiha Kara, li ser Dubeytên Baba Tahîrê Uryan xebateke hêja pêk aniye. Wî, dubeytên Baba Tahîr ji zaravaya lorî li kurmançî anîne. Her wiha di vê pirtûkê de jî helbestên resen yê Baba Tahîr bi tîpên erebî hatine weşandin. Helbestên ku di van pirtûkan de cih girtine, berê di Nûbiharê de derçûbûn.

Li layê din bi navê "Çarîn", "Mersiyeyên Rojhilafî/kurdî-tirkî", "Nameyên Bêcewab/kurdî-tirkî" sê pirtûkên helbestan ên Sabah Kara ji weşanên Nûbiharê derçûne. Helbestên ku di pirtûkên

dawî de cih digirin, pêşîn bi tirkî hatine nivîsîn peyre bo kurdî hatine wergerandin. Lê kurdiya wan şkestî ye û tesîra fikirîna tirkî lê bûye. Her wiha di helbestên Kara de hemanên didaktîk xwe bêhtir didin der û helbest ji layê hêmayarî ve jî zêde ne dewlemend in.

Di pirtûka Çarîn de tiştê ku balê dikişîne, tabîrên amiyane ango argotîk in. Bo nimûne Kara helwesta îslamiyên neteweyên din ya li hemberî kurdan wisa rexne dike: "Qaşo hem misilman e hem segê zaliman e/Hemû tiştî dizane lê bi kurdan nizane." Dîsa nivîskarê îslamî rewşa Tirkîyeyê jî wiha tîne zimên: "Ker bûne reyiscumhur, dehşik serokwezîr/Kuro welîh û bîlîh ne demokrasi ye/Eslê vê dezgeha we, daf û dizokrasi ye"

MAZLUM DOĞAN

Nûbihar Derket

Hejmara kovara mehane Nûbiharê ya 61. ku li ser sedsaliya rojnamegeriya kurdî ye, derket. Di vê hejmara ku ji aliyê dîtbarî ve hatiye nûjandin de, li ser rewş, rabirdû û problemên rojnamegeriya kurdî Ali Karadeniz, Süleyman Çevik, Sami Tan, A. Zeki Okçuoğlu, Fehim Işık, Fırat Cewerî, Murad Ciwan, Helîm Yûsiv û Lokman Polat gotarek nivîsîne. Her wiha hin nivîsên ku ji hin kovar û rojnameyên kevn ên ku ji kurdî hatine wergirtin jî, di vê hejmarê de derçûyine.

"Bi gur re dixwe, bi şivan re şîn dike."

HASAN KAYA

Senaryoya filmê tirkî li ber çavên hemû çîhanê hate honandin. Pêşî, bi zîrt û pirtan, bi hîle û pileyan gotin: 'Me mîraniyê mezin kir, mîna pêlewana me Şemdin û birayê wî derdest kir.' Her çiqas mirovên ku piçek mêjî de serê wê/wî de hebe, ji vê derewa dûvdirêj bawer nekirin jî, bazirganên xwînê, destpêka senaryoya filmê xwe nivîsîn.

Gava duyemîn manşetên rojnameyên Sabah û Hürriyetê bûn. Sibehekê em ji xew rabûn, me çav li armanca senaryoya filmê tirkî ê klasîk kir. Di vê senaryoyê de hemû sazî û dezgehên demokratîk û pêşverû û gelek kesên demokrat ên ku dijberiyê ji şerê gemaî re dikin, bûbûne kêlik ji çeteyan re. Di nav yê ku wekî kêlikê hatibûn çikandin de, Birêz Akın Birdal jî hebû. Di xemilandina senaryoyê de Akın Birdal wekî tebanceyekê hatibû nişandan. Rola wî ya di lîstikê de

kostûm bû. Ew tebançe bû. Ma nivîskarê rûsî Çehov jî negotibû; "Heke di sahneyê şanoyê de tebançeyek bi diwêr ve daliqandî hebe, heta dawîya lîstikê mutleq divê ku ew tebançe biteqe. Naxwe hewcedarî tune ku tebançe bi diwêr ve daleqandî be."

Her çiqas bireveberên şerê taybet ji rusan zêdetir Amerîkayê û Pentagonê wekî qible ji xwe re dibînin jî, dixuye ku di nivîsandina vê senaryoyê de dane pey şopa rusîyan. Lewma jî gotine, ji ber ku Akın Birdal di vê senaryoyê de wekî tebanceyekê cih girtiye, divê tebançe were şkenandin.

Di senaryoyê de her tiştê eşkere û li ber çavên her kesî diqewime. Hewce nîn e ku bûyer bêne xefkirin. Lewma jî Akın Birdal ro bi nîvro bû hedefa berîkan. Kesên ku romana Gabriel Marguez a bi navê 'Duşemba Sor' xwendibin, dema ku vê nivîsê bixwînin, dê tîkildariyekê di navbera van herdu bûyeran de saz bikin.

Piştî birîndarbûna Akın Birdal, xiroşî û sergêjiyek bi rayedar û bireveberên dewletê re çêbû. Li hev rûniştin. Yekî ji wan got, pepû, yê din got, kê kuşt. Çend heban got, me kuşt. Li nav çavên hevûdu nêrin. Yekî ji

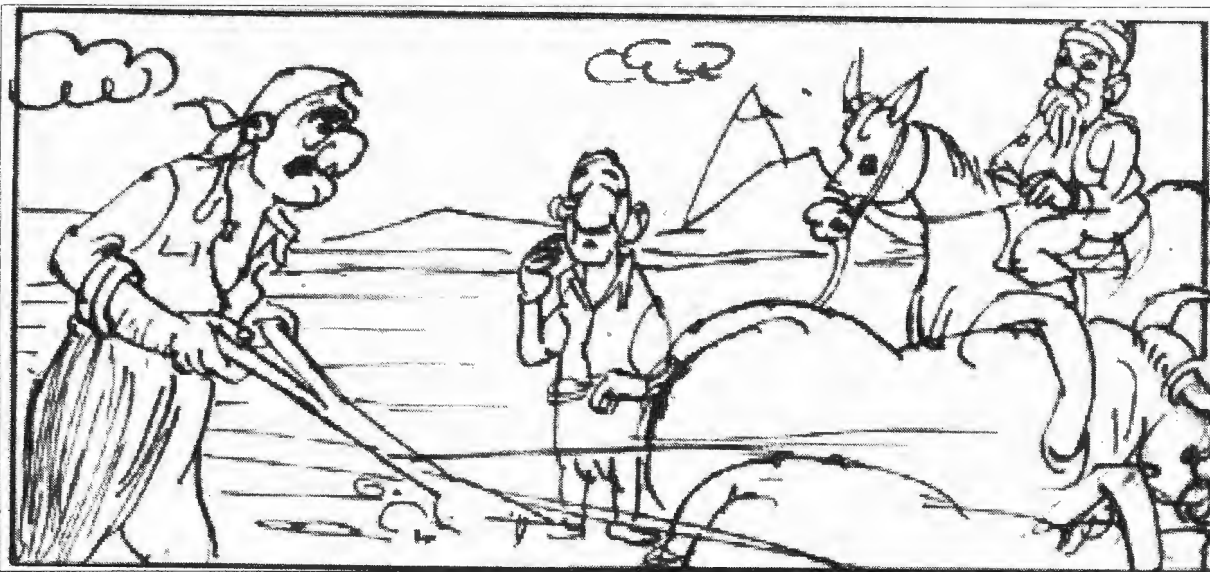
wan birûyên xwe bi jor de hildan, di wateya "na" de. Hemûyan bi hev re gotin, me lê nexist. Jixwe çend roj berê jî Mesut Yılmaz gotibû: "Îfadeyên Şemdin Sakık derew derketin. Olof Palme ne bi destê PKK'ê hatiye kuştin. Akın Birdal jî ne tebançeya PKK'ê ye." Wekî ku bêje, Xelkino! Baş guhê xwe bidine ser min, dawî nebêjin te negotibû, heke tiştê were serê Akın Birdal, bila tu kes neke stuyê me.

Herkes ji bûyerên wiha re, ji senaryoyên wiha ecemî-re: "Tu dibêji qey filmê tirkî ye." Senaryoya wisa didome. Bi vê suîqastê gelê kurd bêhtir tîgîhişt ku kevnepiya dewelata tirk guhê xwe nade tu rêz û prensîbên mirovahiyê. Çawa ku gel gotiye:

"Bi gur re dixwe, bi şivan re şîn dike."

Bi tenê mirov dikare çend pirsan ji evindarê xwîn û xezebê bike: Gelo berîkên we, fişekên we, dikarin cawê şînsî yê ku li bedena azadixwazan pêçayîye qul bikin. Gelo hûn dikarin hikumdariya xwe li ser rûmet û xîretê bikin? Xwelî ser no! Hemû giyandar, lawir, dar, miröv, av, hewa, ewr û sirûşt bi halê we dikene.

Cotkar û Axa

Go axeyek û xulamê wî, ji xwe re derketibûne ret û neçîrê. Dema ku vegeyriane gundê xwe bi rê de leqayî cotkarekî bûne. Ji xwe re cot dikiriyê. Gotine, qewet be. Cotkar gotiye; Êrê!

Axê got:

- Çima te virnî çand?
- Weleh min helî çand lê virnî çêbû(şîn bû).
- Tu bi siya diçê an bi diwa?
- Weleh ez bi siya diçim.
- Tu dûr tajî we an nêzik?
- Weleh, heme li ber xwe.
- Dîwan e?

- Tek tek.

Piştî vê xeberdanê, axa û xulamê wî, xatir ji cotkar xwestin û bi ser riya xwe de dom kirin. Piştî ku bi qereqê ji cotkar dûr ketin, xulam ji axê re got:

- Axayê min, xeberdana ku te cotkar bi hev re kir, abêje.
- Weleh ez nabêjime te. Here bila ew bibêje!
- Xulamê axê carek din vegeyriya cem cotkar û jê re got:
- Apo, ka wan xeberên ku te û axayê min bi hev re kirin, ji min re jî bibêje.
- Weleh an tu yê du zêran bidî min an jî ez ji te re

nabêjim.

- Bila bila. Ez ê du zêran bidime te.

Cotkar got:

- Wexta ku axayê te ji min pirsî got; "Çima te virnî çand?" Yanî got, çima tu dereng zewicî. Min got, weleh min helî çand, lê virnî şîn bû. Yanê ez di wextê de zewicim, lê zarokê min zû çênebûn. Wexta got: "Tu bi siya diçê an bi diwa?" Yanî got, tu darik/gopal didî ber xwe an na? Min jî got, 'Bi siya'. Yanî tevî gopal bi rê ve diçim. Wexta got: "Tu dûr tajî we an nêzik". Min jî got, weleh heme li ber xwe. Yanî heme ez li ber xwe tenê dibînim. Wexta got: Dîwan e, got diranê te çawan e? Min jî got: Tek tek. Yanî diranê min liblib in. Ha xeberdana me ev bû.

-Weleh ev xeberdana te, ne bi du zêran, bi sê zêran jî hêjayî ye.

Xulam, sê zêr dane cotkar û dîsa xatir jê xwest û da ser riya xwe.

H. ÎZARÎ

Zikêşî

Mamoste ji şagirtên xwe dipirse:

- Zarokno! Hûn heşt kes in. Ku ez çil heb sêv, sî û çar hirmî, şêst û du heb giwîz û heştê û şeş heb xox, li we par bikim, dê her serê yekî/e çend heb bike? Ji nav şagirtan yek hilpeke:

- Mamosteyê min! Wê her serê yekî/e ji me zikêşiyek li para me bikeve!

BI XELAT...

XAÇEPIRSA BI XELAT (121)

XAÇEPIRSA

B	P	D	K	O
N	F	K	R	N
D	R	A	Z	A
H	I	D	Î	S
A	R	U	Z	A
O	L	E	Z	O
Û	L	R	A	A
K	O	R	E	A
T	O	A	B	O

Bersiva Xaçepirsa 119'an

Xaçepirsa me bi xelat e. Di 15 rojan de çî bersiv bigihîjin destê me, emê wan binirxînin û bi riya pişkê li 5 kesan belav bikin.

Xelata hejmara me ya 121'an kasete Kazo a bi navê "Gola Wanê" ye **Jêrenot:**

Ji bo ku bersiva we bê nirxandin, divê hûn "Peyva Veşarî" di nava qutiyên li bin xaçepirsê de binivîsin û tevî navnîşana xwe ji me re bişînin.

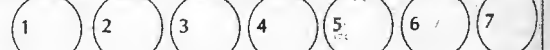

Pênc kesên xelata hejmara 119'an pirtûka Nejdî Buldan a bi navê 'Yasaklı Topraklar' qezenckirine ev in: Salih Dağtekin/Riha, Bêrivan Altınışık/Êlih, Arif Oktay/Tarsus, Rêzan Kaya/Amed, Mustafa Baran/Kayserî

Irq, regez Şoreşgêre kî tirk (wêne)	Paytexta Mîsîrê Bi taybetî	Dawera aktînyumê Dengdarê 'nîr'	Bi kirdkî heval Qirn, sed- sal	Alavek bo pivandana dexlê Tîpek	Beşeke Kurdîs- tanê
Zehir Malbatekê koma zîmanan	2	Bêdengên 'Sebî'	Sewal	Baneşane k Gorepan, meydan	1
Şekil, teşe		Meyek Kîncek	Bûk û ... Lorandin	Tîpa berî 'S' ye Cinavkeke şanîdanê	
Dawera hidrojênê	3	Vekirî, sayî Wêje	Ol Çil...	7	
Cinavkek Tûj		Şamî, Mîsîrce Zil	Pêrkîtek Qertefa neyînî		
Hetaw, xor Yekîneyekî leşkerî		Dawera ziv Parkîtek	6		
	4	Bi kirdkî 'jîn'	5		

PEYVA VEŞARÎ

Kaniya zelal 'ab-i heyat' hemû rengê gulan av dide

Iro şax û bêhna vê biharê li her hêlê hatiye belavkirin. Mirovê Mezin, di navenda vê bihara gerdûnî de bûye kaniya jîyanê. Yanî kaniya ku rib dide miriyan, aqil dide nezanan, hêzê dide lawazan, ziman dide lalan, çav dide koran û gub dide keran. Çiqas rengê gulan bene jî, jî vê kaniyê têne avdan.

Zivistana tarî, sar û seqem, reşiya xwe vegirtibû li ser xweza û mirovatiyê. Bi wê ba û bagera xwe ya tûj hemû zindî kirbûn esîrê xwe. Heçî zindiyê ku serê xwe radikir, zivistanê bahoz û bagera xwe ya hişk bi ser de ro dikir, da ku çavên wî/wê bi ber bihara rengîn û azad nekeve.

Vê zivistanê, xwe bi awayekî kûr berdidarî rihê hemû zindiyên. Hemû hêz û derfeta xwe bi awayekî hov bi kar dianî, da ku xweza û rihê tevahiya mirovan bike yek reng; rengê tarî. Tariya ne-xweş, tariya bêbext, tariya xayîn û tariya ku ji diz û hovan re heval e. Yanî wêdixwest rihê faşizmê li ser tevahiya cîhanê bide meşandin. Ji bo ku temenê xwe dirêj bike, rê nedida demsala biharê. Ew bihara ku dil û kezeba evîndaran hênîk dike, çavên dayîk û bavên ronî dike, hêviya kedkaran xurt dike û berhemên cotkaran bi tîna rojê germ dike.

Vê zivistana sar, rihê mirovan mîna herêma Sibiryayê dikir cemed. Dil dikir wekî giyayê li ber sîrê zorîk û çilmisî, tim li hemberî jîyanê nexweş. Mejî kiribû kevîrê hişk, ajotkar xistibûn lebatê. Di şûna xebata mêjî de, ajo (güdû) didan xebitandin. Xweza jî, hemû dibû beyar mîna çola Erebaştanê. Ew çola bêav, bêhêşînahî, tev qûm û bê bayê hênîk.

Li hemberî vê zivistana xedar, biharê serî neditewand. Pêr li Bajarê Şikago bi lehengiyê xurt serî rakir. Lê mixabin ji ber hin sedeman zû hat û zû çû. Wan toven biharê di kûrahiya dilê lehengan de xwe da parastin. Li benda roja xwe bû.

Duh, biharê li Moskovayê serî bilind kir. Perçeyekî mezin ji zivistanê qetand. Wî tovê jîyanê carekê din şax da. Şaxên xwe li pir deveran gerandin. Li wir jî nikaribûn wî rihê mezin bidana parastin. Dîsa zivistanê ew bihar pelîşand, lê nikaribûn wî tovî hişk-bike û bike esîrê xwe jî. Lewre ew tov bi xwîna gelek lehengan hatibû reşandin û rehên xwe di bin erdê de gelek kûr berdabûn.

Iro wî tovî li Welatê Rojê aj da. Bi serbilindî û bi mîrxasiyê mezin li dijî zivistanê serî rakir û bi heybet şax da. Her çendî zivistanê ew qas êrîş, bahoz û xe-

"Şîrîn in mîna hingiv, spî ne mîna şîr, cemidî ne mîna berfê."

zeb bi ser vê bihara rengîn ve şand jî, dîsa bi kêr nehat. Di vê biharê de her cureyê kekulîkan bi awayekî serbest û azad serî rakir.

Zivistana reş, li hemberî bihara Welatê Rojê hate çirandin. Bê dil û xwesteka xwe bipaş ve reviya û ji hev belav bû. Ev bihar ne mîna bihara pêr û duh e. Ji wan bêhtir bihareke nûjen û gerdûnî ye. Ev tovê hêviyê ji aliyê Mirovê Mezin ve tê nûjenkirin. Çerxa karker û kedkaran bi pisporiyê zanistî dizivirîne. Bi zivirandina vê çerxa şoreşgerî re, bihar kire bihareke gerdûnî li dijî hovan.

Lewra vê biharê, tovê wê bihara pêr û duh ku xistibû bin erdê û nedihîştî ku ew şîn were, ji nû ve av da, qurmê xwe kola, da şînkirin û kir ku şaxên xwe berde her çar aliyê cîhanê. Iro şax û bêhna vê biharê li her hêlê hatiye belavkirin. Mirovê Mezin, di navenda vê bihara gerdûnî de bûye kaniya jîyanê. Yanî kaniya ku rih dide miriyan, aqil dide nezanan, hêzê dide lawazan, ziman dide lalan, çav dide

koran û guh dide keran. Çiqas rengê gulan hene, jî vê kaniyê têne avdan. Yên ku jî vê kaniyê avê vedixwin jî hemû taybetmendiyên hêzên tarî tîna şuştin.

Lewre ji dilê vê kaniya zelal, "ab-i heyat" tê herikandin. Taybetmendiyên vê avê, ev in ku, dijminê hemû qirêjî û nebaşîyan in. Çiqas kaniyên bi jehrî hene, yek bi yek dimiqîqîne. Bi miçiqandina van kaniyên herimî re, bihar û xweza bi awayekî serbest kirasê xwe yê rengîn bi ser xwe de berdide. Mirovê vê biharê jî tîna xweşikirin. Ji ber ku ne zor, ne tadehî û ne jî xwarina kedê heye. Berevajî van jî birafî, wekhevî û jiyaneke azad heye. Li cihê ku ev riya xweş were pêkanîn, li wir cihê hovan namîne. Ji ber ku Mirovê Mezin rehê jiyana wan hovan qut dike û nahêle ku êdî ew xisarê bidin mirovahiyê.

Di roja îro de çiqas perçeyên zivistanê hene, bi awayekî qirêj, şareza û veşartî xwe digihêjînin hev, xwe dikin yek û êrîşî ser kaniya jîyanê dikin. Dixwazin vê

"ab-i heyatê", ku mîna ava zemzemê zelal e, bimiçiqînin. Lewre her gulek li ber wê kaniyê ku tê mezinkirin, dibe hêzek li dijî hovan.

Her gulek û her kulîlkek, ji van gulek û kulîlkan bi ava wê kaniyê dibe deh, dibe sed, dibin hezar û dibin milyon. Ew gulek û kulîlkek ji her hêlê tovê xwe direşînin, peyre şîn tîna û wan gihayên bi jehrî di nava xwe de hişk dikin. Bi wê yekê tirsê mezin bi wan giyayên bi jehrî dikeve. Lê ava wê kaniyê çendî ku dijwar e, tiştê xwe li ber nagire. Ne gengaz e ku, êdî ev kaniya jîyanê bimiçiqe. Roj bi roj ava wê gurtir dibe, wekî Çemê Ferat û Dîjle di herike. Ev ava heyatê, ji giyayê nebaş û ji sewalên hov re dibe jehrî, ji gul û kulîlkan û ji tiştên baş re jî dibe derman. Kaniyên wisa, tu carî bi der nebûne û nehatine dîtin. Mîna wan çemên li Bihuşta Firdews, ku di olan de dibêjin: "Şîrîn in mîna hingiv, spî ne mîna şîr û cemidî ne mîna berfê."